

OLJKA

Letnik XXVIII, September / 2024

Foto: V. Vesel

MOČI IN POMOČI JE VEDNO MANJ

Da je oljka res nekaj posebnega, nam dokazujejo tudi številni miti in legende. Zibelka evropske civilizacije je Stara Grčija in znano je, da naj bi bil prav tam eden izmed prvih krajev, kjer so našli oljčno drevo.

Mitološki nastanek mesta Atene naj bi bil zelo tesno povezan z oljko. Boginja Atena in bog Pozejdon sta se prepirala tudi o tem, kdo bo boter mesta. Ker se nista mogla dogovoriti, sta odločitev prepustila tedanjemu kralju. Kralj se je iz mučnega položaja izvlekel tako, da je odločitev preložil na ljudstvo, ki pa je mislilo praktično in si je od bogov zaželelo darilo – ustanovitelj oziroma zaščitnik mesta naj postane tisti, ki bo mestu dal boljše darilo. Pozejdon je udaril s trizobom po skali in iz nje je pritekla slana voda kot znak pomembnosti morja za mesto in njegove meščane. Atena pa je mestu darovala oljko kot znak svetlobe in luči. Ljudstvo se je odločilo za Ateno.

V Stari Grčiji pa naj bi bila oljka tako cenjena, da je poleg umora veljal za najhujši zločin posek oljčnega drevesa. Ko je prišlo obdobje Rimskega imperija, so Rimljani nadaljevali z grško tradicijo in niso zmanjšali pomena in učinkovitosti oljčnega olja. Tako o našem drevesu piše Wikipedia in iz teh mitov je razbrati veliko podobnosti današnjega časa. V nedra Slovenske Istre, Krasa, Goriške in Brd nam je bila dana oljka, drevo z veliko simbolike in bogastva ter večnosti. Včeraj so oljko obrezovali naši »noniči«, danes jo mi, jutri pa bo oljka senco nudila našim zanamcem za počitek po trdem delu. Bo res tako? Ob pogledu na terase oljk in oljkarje s pretežno sivimi glavami, ki vsak po svojih močeh – res da ta moč pod bremenom minulega dela hlapi – skrbno in zaskrbljeno obdeluje oljčnike, nas skrbi, do kdaj bodo to zmogli. Tu in tam uide tudi kakšna kletvica iz ust zgubanega obraza, da se svet spreminja in tisto kar je bilo včeraj

v veselje, danes pomeni skrb, saj volja obstaja, moči in pomoči pa je vedno manj. V panogi prihaja do zamenjave generacij. Kot pri športu, se pri menjavi srečamo z dejstvom, da vemo, kdo bo šel ven, kdo bo na to mesto vstopil pa v naši panogi nimamo odgovora. Kako naprej? Prošnje ne bomo pošiljali boginji Ateni. Zanesti se moramo na lastno znanje in delo ter verjeti, da skupaj zmoremo. Oljkarji smo z novimi močmi na zadnjem zboru sprejeli usmeritve in izbrali novo vodstvo.

Če sem že začel z mitologijo, bom tudi tako zaključil. »Največja in najbolj prestižna nagrada na olimpijskih igrah antičnih časov je bila amfora napolnjena z oljčnim oljem« in oljkarji smo veseli, da to nagrado zase in za svoje potrošnike s ponosom delimo.

Danilo Markočič
predsednik DOSI

OLJKARJI SMO SE ZBRALI NA 39. PROGRAMSKO VOLILNEM ZBORU

Povzeto po zapisniku zbornice (D. Markočič, V. Vesel)

Društvo oljkarjev Slovenske Istre s svojo več kot 30. letno tradicijo uspešno deluje na področju povezovanja, informiranja in skrbi za boljše pogoje dela oljkarjev, to so bile poleg volitev glavne teme minulega zbornice v Kortah.

Predsednik društva **Elvin Klobas** je ob otvoritvi 39. zbornice oljkarjev po izvedenih formalnostih, ki so bile potrebne za delovanje zbornice, posebej poudaril pomen delovanja Društva oljkarjev Slovenske Istre. Pri tem je izpostavil aktivnosti minulega mandata in poudaril opravljeno delo in pobude, ki so bile izvedene. Iz letnega poročila je razvidno, da je društvo ustvarilo 32.637,89€ prihodkov in 32.296,75€ odhodkov. Obračunani davki od dohodka pravnih oseb je za leto 2023 znašal 16,19 €.

Opravljene so bile tudi naslednje aktivnosti:

- Certificiranje zaščitene oznake porekla (ZOP): Skupina pridelovalcev EDOOSI ZOP – januarja zaključili oz. poravnali obveznosti do notranje in zunanje kontrole.
- 23.–28. januarja smo se predstavili na prireditvi »Diši po domače« (Marija Merlak) BTC Tržnica Ljubljana.
- Izdali smo dve glasili Oljka - februarja in septembra.
- Februarja smo skupaj s kmetijskimi svetovalci Kmetijskego gozdarskega zavoda Nova Gorica (KGZS – Zavod GO) izvedli tri teoretične delavnice in 9 praktičnih prikazov rezi polikonične gojitvene oblike.
- Marca smo se prijavi na razpis Mestne občine Koper in bili uspešni v višini 3.175,75 €.
- Marca je potekala skupščina Zveze društev oljkarjev Slovenije - ZDOS (Skupščina: Obad, Bonin, Jevnikar, Klobas in Bočaj / UO: Pobega in Klobas / predsednik: Markočič).
- Aprila je potekala ponovno samostojna prireditev Zlata oljna vejica - ZOV s predavanjem v Hrvatinih (Občina Izola je za svoje oljkarje prispevala kotizacijo – županovo olje).
- Pripravili smo posebno poročilo za zadnji dve leti in plan za nadaljnji dve leti in tako ohranili status nevladne organizacije v javnem interesu na področju kmetijstva in razvoj podeželja.
- Aktivno smo sodelovali v delovni skupini Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije (KGZS) pri pripravi smernic dobre higienske prakse za oljno olje in vložene oljke.
- Sodelovali smo pri pridobitvi razpisa izvajalca novega poklicnega standarda Oljkar/oljkarka.
- Na Državnem izpitnem centru (RIC) smo organizirali pridobitev licenc za nove člane izpitne komisije na novo pridobljenega standarda.
- Junija smo sodelovali pri organizaciji praznika Olja, vina in rib.
- Zaradi reorganizacije v KZ Agraria smo se ponovno selili na prvo nadstropje (aneks k obstoječi najemni pogodbi).
- Junija smo v Hrvatinih izvedli letni zbor oljkarjev članov DOSI s predavanjem.
- Pripravili in ponatisnili smo predstavitveno brošuro EDOOSI ZOP v italijanskem jeziku.
- Septembra smo skupaj z Občino Izola izvedli prireditev

Obiranje oljke županov.

- Izvedli smo dva letna sestanka članov skupine EDOOSI ZOP in izbrali novega izvajalca notranje kontrole. V zadnjih štirih letih smo z različnimi ukrepi razpolovili strošek certificiranja.
- Izvedli smo predstavitev društva in Skupine pridelovalcev EDOOSI ZOP znotraj Dneva shem kakovosti pri Čebelarški zvezi Slovenije.
- Aktivni smo bili znotraj konzorcija Evropsko zaščitene živilskih pridelkov in izdelkov.
- Poslali smo članstvu preko 50 različnih obvestil.
- V tem mandatu smo pridobili 156 novih članov in danes štejemo 442 članov, od tega 34 zamejskih članov, 35 članov ZOP.

Člani so na zboru volili tudi novo vodstvo društva, kjer so potrdili nov **Upravni odbor** (Aleksander Jevnikar, Borut Troha, Erik Petaros, Janko Bočaj, Lea Sevšek Buterin, Renato Mejak, Robert Mingotti, Sanjin Pobega), **disciplinsko komisijo** (Darko Jakomin, Egidijo Krajcar, Elizabeta Bonin) in **nadzorni odbor** (Iztok Obad – predsednik, Dušan Moljk, Sašo Čehovin). Za **predsednika DOSI** je bil izvoljen Danilo Markočič.

Oljkarji so uvideli na zboru sledili predstavitvi **dr. Marka Devetaka** iz Oddelka za varstvo rastlin KGZS – Zavod GO, ki je predaval o pojavu pršic šiškarič v oljčnikih in prve potrditve glive povzročiteljice verticilijske uvelosti oljk.

Predstavitve vodstva:

Danilo Markočič

Kje začeti? Morda na začetku in bo beseda stekla.

Še se spomnimo tiste pozebe leta 1985. Oljkarstvo v Sloveniji je bilo na dnu. Takratni odločevalci so se modro odločili, ko

so sredstva za povračilo škode usmerili v zagon lastne proizvodnje sadilnega materiala. Zgodile so se investicije na Purissimi, postavitve strokovne službe, veliko strokovnega dela na terenu, aktivna podpora lokalnih skupnosti in drugih služb pri postavitvi novih nasadov in na 8. zboru oljkarjev v Marezigah 1992 se je ustanovilo Društvo oljkarjev Slovenske Istre. Temu obdobju lahko rečemo, ponovna renesansa oljkarstva v Sloveniji.

Kot enemu izmed takratnih aktivistov mi je bila zaupana naloga prvega predsednika Upravnega odbora DOSI, ki mu je predsedoval Dušan Moljk. Začeli smo izdajati revijo Oljka, postavili degustacijsko komisijo, ki sta jo vodila Fabio Koren in kasneje Viljanka Vesel, v prvem nasadu, ki smo ga posadili na Ronku leta 1989, smo organizirali obiranje oljke županov in v sodelovanju z Labsom d.o.o. leta 1994 izvedli akcijo »400 vzorcev analize kislosti«.

Mandat je šel mimo in bilo je več časa za sajenje novih površin. Tako je leta 1995 nastal nasad v Strunjanu, kjer je poleg sort Istrska Belica in Leccino še 35 sort oljk in to je bil prvi nacionalni kolekcijski nasad. S sajenjem smo nadaljevali še na drugih površinah, tako da imamo sedaj 3,8 ha oljčnikov.

Ob prevzemu novega mandata se zgodovina ne bo ponavljala, ne bomo sadili novih površin, bomo pa vedoželjno sledili izkušnjam in znanjem stroke pri skrbi za naše istrsko bogastvo - oljko.

Aleksander Jevnikar

Moja prva zaposlitev po diplomi na Biotehniški fakulteti v Ljubljani je bila v KZ Agraria Koper z.o.o.. V tem času se je oljkarstvo pri nas ponovno intenzivneje oživljalo. Konec osemdesetih se mi je ponudila priložnost, da na Beneši nad Ankaranom zasadi dober hektar oljk, ki jih obdelujem še danes.

Že od samega začetka sodelujem s strokovnimi službami. V nasadu je bilo izvedenih več poskusov za diplomske in raziskovalne naloge. V našem nasadu v sodelovanju s KGZS – Zavod GO že vrsto let spremljamo let oljne muhe, zadnja leta tudi marmorirane smrdljivke, hkrati so se izvajali tudi poskusi

za zatiranje bolezni in škodljivcev. Že od leta 2002 skupaj s Poskusnim centrom za oljkarstvo pri KGZS spremljamo tudi dozorevanje in oljevitost dveh glavnih sort oljk (Istrska Belica, Leccino). V oljčniku so večkrat potekale predstavitve rezi in drugi praktični prikazi različnih agrotehničnih ukrepov. Od leta 1992 sem tudi degustator oljčnega olja. Član društva sem od samega začetka, za mano je tudi več mandatov v upravnem odboru. Želim si, da bi vsi oljkarji, oljarji in strokovne službe še naprej uspešno sodelovali in skupaj prispevali k napredku oljkarstva.

Borut Troha

Po izobrazbi sem univerzitetni diplomirani inženir agronomije. Študij sem zaključil na Biotehniški fakulteti Ljubljana. Moja prva resnejša služba je bilo volontersko delo na davčni upravi RS, na oddelku administrativne izterjave. Po enem letu dela na DURSUSU se mi je ponudila priložnost redne zaposlitve v kmetijski trgovini. Sprva sem bil zaposlen kot odgovorna oseba za prodajo fitofarmaceutskih sredstev, kasneje kot poslovodja. Danes sem zaposlen v Kmetijski zadrugi Agraria Koper z.o.o. kot strokovni sodelavec za agro program.

Skrbim za samostojno usklajevanje in vodenje nabave, izbor dobaviteljev, sklepanje letnih pogodb z dobavitelji, reševanje reklamacij z dobavitelji, oblikovanje prodajnega programa, spremljanje konkurence, oblikovanje maloprodajnih cen, pripravo mesečnih akcij, sodelovanje z marketingom pri pripravi akcijskih katalogov in organiziranju promocij, pripravo ponudb ter skrb za ključne kupce.

Leta 2019 sem za prehodno obdobje enega leta prevzel funkcijo predsednika Društva oljkarjev Slovenske Istre (DOSI). V tem obdobju smo z upravnim odborom uspešno izpeljali Festival zlate oljne vejice in dogodek Obiranje oljke župan. Od leta 2020 dalje zasedam v društvu funkcijo člana upravnega odbora, kjer sem odgovoren za pridobivanje sponzorskih sredstev za glasilo Oljka, pomoč pri izvedbi festivalov in raznih dogodkov.

Kot oseba sem pošten, strokoven, in odgovoren, vedno pri-

pravljen pomagati. Prosti čas posvečam družini in športnim aktivnostim.

Erik Petaros

Prihajam iz vasi Boršt, ki se nahaja v občini Dolina pri Trstu. Diplomiral sem iz kliničnega inženirstva na univerzi v Trstu in sem redno zaposlen pri družbi INSIEL.

Ljubezen do oljk so name prenesli tako družina kot tudi okolje, v katerem sem odrasčal. Moji stari starši so se preživljali s kmetijo. Poleg vina, ki so ga v glavnem prodali na domači osmici, so se bavili še z živinorejo in oljkarstvom. Imeli so oljke sorte Istrska Belica, ki so bile posajene po pozebi leta 1929. Te pa so bile slabo gojene, veje niso pravilno obrezovali in pustili so, da so se razvile v višino, saj so tako lahko na istem terenu obdelovali tako oljke kakor trte.

V drugih primerih so oljke sadili samo na čelo vinograda. Zato je bilo tudi obiranje oljk naporno in je trajalo veliko časa, včasih tudi cel mesec. Šele nato so jih peljali v oljarno v Bassano del Grappa, ki je oddaljen od Trsta približno 200 km, kar je negativno vplivalo na kakovost olja. Leta 1977 je začela obratovati pri Kmetijski zadrugi nova oljarna. Tako so se končno uresničile želje vseh okoliških oljkarjev, saj se jim je tako olajšalo delo in kakovost olja je postajala iz leta v leto boljša, ker so imeli možnost peljati oljke čimprej v torkljo. Po smrti starega očeta je gojenje oljk prevzel oče, pred kakimi desetimi leti pa jaz.

Z oljkarstvom se ukvarjam amatersko, obiskoval sem razne tečaje in se usposabljal tudi na drugih kmetijah, ki so imele večje nasade. Z leti sem lepo obrezal zlasti starejše oljke, nabavil primerno orodje in nove posode za shranjevanje olja.

Pri nas še vedno poteka obiranje oljk kot družabni dogodek, na katerem sodelujejo sorodniki in prijatelji. Pobrane oljke skušam dnevno peljati v torkljo, da dosem čim boljše kvaliteto olja.

Že več let sodelujem na občinskih in pokrajinskih razstavah

ekstra deviškega olja, kjer sem dosegel zelo dobre in spodbudne rezultate. Moje udejstvovanje pa je do sedaj le na ljubiteljski ravni, a upam, da bom kmalu začel z drugačnim pristopom, zlasti kar se tiče trženja olja. Zame je pomembno, da sem član DOSI in prepričan sem, da mi bo delovanje v odboru dalo možnost sodelovanja z drugimi pridelovalci oljk in priložnost spoznavanja konkretnih potreb primorskih oljkarjev. Upam, da bom kos tem novim izzivom in si bom pridobil veliko novega znanja in izkušenj.

Janko Bočaj

Ljubezen do oljk so mi prenesli moji starši, saj so pri obojih imeli doma oljke kot sestavni del svojega kmetijskega gospodarstva. Gojenje oljk je večstoletna hišna tradicija in je nadaljevanje dvatisočletne zgodovine gojenja oljk na območju Trušč. Sam sem se posvetil oljkarstvu v 80 letih prešnjega stoletja po zaključenem študiju strojništva. Dodatno vzpodbudo sem imel pri takratnem sodelavcu Angelu Hlaju. Oba sva bila zaposlena na Inštitutu Tomosa. Nekoliko mi je zavrila navdušenje pozeba 1985 leta.

V starih nasadih so prevladoval avtohtone sorte Črnica, Komunna, Rošulja in Buga. Po pozebi 1929 so dosadili v manjši meri tudi italijanske sorte, predvsem Leccino. Danes obsega nasad 2,5 ha in z osmimi avtohtonimi sortami je skupno preko 30 sort oljk. Prevladuje Istrska Belica, Maurino, Leccino, Frantoio in Buga.

Vsa leta sem stremel k čim boljši sonaravni pridelavi, nizek prag škodljivcev me je spodbudil, da sem se pred 21 leti vključil v certificirano ekološko pridelavo, nekaj let kasneje pa še v evropsko shemo kakovosti ZOP - zaščiteno označbo porekla EDOOSI.

V društvu DOSI delujem vse od njegovega nastanka, saj sem bil prisoten tudi pri ustanovitvi društva maja 1992 leta. Trudil se bom, da društvo DOSI postane združevalec vseh oljkarjev in stroke. V prešnjem mandatu sem na raznih strokovnih predavanjih in tečajih rezanja, uspešno prenesel del svojega znanja tudi ostalim oljkarjem, da nadgradijo svoje znanje in tako postanejo še uspešnejši.

Lea Sevšek Buterin

Lea Sevšek Buterin, direktorica Hotelov Belvedere d.o.o, je svojo poslovno pot začela v Portoroških hotelih LifeClass, kjer je bila 18 let izvršna direktorica Term Portorož. Zadnjih 7 let pa dela za hotele Belvedere kot vodja hotelov in avtokampa, zadnje 3 leta pa kot direktorica podjetja. Je diplomirana organizatorica turizma in gostinstva in vse svoje življenje posveča turizmu. Je ljubiteljica narave in naravnega življenjskega sloga, prav zato jo delo v hotelih Belvedere izredno navdušuje. Belvedere Resort je umeščen v krajinski park, torej v neokrnjeno naravo, kar je njegova velika prednost, saj lahko gost praktično diha z naravo. Posebnost hotelov Belvedere je tudi lasten oljčnik s tisoč tristo istrskimi oljkami, ki jih gostje lahko opazujejo kar s terase hotela, olje pa okušajo v jedeh restavracije Kamin.

Renato Mejak

Kot otrok sem odrasčal na podeželju in bil ves čas otroštva in mladostništva povezan z zemljo in delom na njej. Po srednji šoli, ki ni bila kmetijske smeri, sem začutil pripadnost zemlji,

naravi in se odločil za študij agronomije. Po zaključku študija agronomije prve stopnje sem se leta 1980 zaposlil v takratni kmetijski zadrugi Agraria kot svetovalec za sadjarstvo in vinogradništvo, pozneje pa kot vodja zadružne enote ter vodja proizvodnje do leta 1987.

Prav v teh letih je svetovalna služba s KZ Agraria Koper intenzivno spodbujala in podpirala sajenje oljk in širjenje oljkarstva in tako so nastali prvi intenzivni nasadi oljk kot so Nad Lamo, Mala Seva... To so bili časi, ko smo se tudi kmetijski svetovalci učili, saj vedenja o modernem oljkarstvu nismo imeli. V pomoč so nam bili predvsem strokovnjaki iz Italije in Hrvaške (kombinat Agrolaguna Poreč).

Leta 1987 sem se zaposlil v organizaciji, ki se ukvarja z nadzori in kontrolo kakovosti agroproizvodov. Z uvedbo Slovenske kmetijske politike in s tem različnih shem kakovosti (ekološka pridelava/predelava, integrirana pridelava, izbrana kakovost, zaščitena označba pridelka) sem opravljal nadzor pri upoštevanju tehnoloških navodil in zagotavljanju sledljivosti proizvodov.

Ves čas svoje redne zaposlitve sem z očetom in bratom kmetoval. Posadili smo 1,5 ha breskev in 0,5 ha jabolk. Zaradi staranja sadovnjakov in skrčitve smo na novo posadili 1,3 ha kakija. Oljke so bile skozi prisotne na kmetiji kot stari nasadi, nekaj pa smo jih na novo posadili, tako da imamo zdaj 0,5 ha oljčnikov. V društvu DOSI sem član od ustanovitve in en mandat sem deloval v upravnem odboru društva. Trudil se bom pomagati društvu s svojimi izkušnjami in znanjem predvsem na področju certificiranja, tehnologije pridelave, ter povezovanjem vseh oljkarjev in institucij, ki delujejo na področju oljkarstva.

Robert Mingotti

Po poklicu sem voznik avtomehanik in imam že od malih nog veselje do dela s stroji in orodji ter željo po izpopolnjevanju in novih znanjih. Malo na jamranje očeta, da olje ni tako, kot bi si želel, ter zaradi želje, da bi sam pridelal svoje olje, sem se v začetku leta 2014 odločil, da sprejem izziv ter se podam v torklarske vode. Začetek ni bil ravno enostaven, stroji so pri-

speli malo z zamudo in posledično smo torkljo zagnali dejansko skoraj sredi sezone. In sezona 2014 je bila zelo slaba, vendar smo se z vztrajnostjo, voljo in optimizmom prebili dalje. Večino sedanjega znanja sem pridobil z branjem strokovne literature, nasvetov drugih izkušenih torkljarjev, predlogov in idej tehnikov in serviserjev opreme ter izobraževanjem na različnih delavnicah. Skozi leta se je pokazala potreba po večji kapaciteti, zato sem se odločil za dopolnitev oz. povečanje dosedanje torklje in lansko leto uspešno zagnal sezono z novimi, sodobnejšimi ter bolj zmogljivimi stroji, kar se je izkazalo za dobro odločitev. Delo je namreč veliko lažje, hitrejšo in kakovost pridobljenega olja je bistveno boljša. V sezoni mi pomagajo družinski člani – oče, oba sinova ter prijatelj, tako da smo že ustaljena ekipa.

Članstvo v UO društva DOSI sem sprejel, ker menim, da lahko oljkarji – torkljarji s skupnim sodelovanjem in idejami veliko pripomoremo k še boljšemu delovanju in razvoju društva.

Sanjin Pobega

Moja življenjska pot in način življenja, še vedno "ljubiteljskega oljkarja", nista šla v smeri, da bi prišel do tega, da bom imel svoj oljčnik. Kot otrok sem obiskoval glasbeno šolo in vzljubil saksofon, ki ga z veseljem igram še danes v različnih instrumentalnih sestavih. V najstniških letih so se glasbi pridružili motorji in postal sem zaprisežen motorist – od avtomatika do potovalnega motorja, s katerim sva z življenjsko sopotnico Alenko prevozila lep del Evrope.

Leta 2012 se nama je rodil sin Matija, ki je rasel z nama v oljčniku in sedaj kot najstnik že zelo rad konkretno sodeluje pri opravilih in postaja "čisto pravi oljkar". Z veseljem in ponosom je sprejel tudi snemanje prispevka o pobiranju oljk za oddajo Infodrom na TV SLO ter tako prispeval k promociji oljkarstva v slovenskem prostoru. Z Matijo preživljava kar veliko časa skupaj v oljčniku in ni mi žal, da v zadnjem času naredim več kilometrov s frezo in traktorjem kot pa z motorjem. Vesel pa sem, da sva z Alenko na Matijo prenesla ljubezen in spoštljiv odnos do oljkarstva.

Zanj bo lažje, saj raste od malih nog z oljkami, za razliko od mene, ki takrat o oljkah nisem vedel ničesar, še manj pa kako in kaj se z njimi dela. Očitno so me prevoženi kilometri po cesti med oljčniki skozi Padno do Nove vasi peljali po pravi poti. Z Alenko sva njenim starim staršem, ki so se ukvarjali s kmetijstvom (trte, oljke, zelenjava), vedno rada pomagala in sprejemala nasvete, znanje. Kot vsi kmetje, so se tudi oni soočali tako z dobrimi kot slabimi letinami in s pozebami. Vse to jih je utrdilo v spoštovanju do oljke, do tradicionalne obdelave in pridelave oljk, ki pa danes žal, zaradi novih spoznanj, trendov, podnebnih sprememb in drugih zahtev ne more več obroditi zelenih sadov in proizvodov, ki jih zahteva tržišče.

Izkušnje, delo in veselje do izobraževanja so pripomogli k temu, da sva z Alenko prepričala njene starše, da opustimo "tradicionalno istrsko obdelavo oljk" in obrnemo novo stran v naši oljkarski zgodbi. Tako smo sedaj ponosni lastniki ekološkega certifikata za oljke in oljčno olje.

V prejšnjem mandatu, pod predsedovanjem Elvina Klobasa, sem kot član upravnega odbora DOSI skrbel predvsem za področje snemanja in objavljanja video vsebin na DOSI-jevem Youtube kanalu ter za objavljanje vsebin na DOSI-jevi spletni strani.

Z Jankom Bočajem sva ustvarila več poučnih video posnetkov o rezi oljk. Prav tako so objavljeni tudi video posnetki o gnojenju oljk, oljčni muhi, pavjem očesu in še kaj. Da so posnetki zelo priljubljeni tako med našimi člani, nečlani oljkarji in ostalimi uporabniki, lahko potrdi več kot 40.000 ogledov, na kar smo lahko zelo ponosni.

Tak način dela in ažurnega objavljanja vsebin zelo pripomore k hitrejšemu in dostopnejšemu pridobivanju informacij ter znanja za oljkarje (bolj in manj izkušene). Predvsem pa gre pri takem načinu prenosa znanja tudi za lažje razumevanje določenih postopkov obdelave v oljkarstvu, saj si vsebine lahko večkrat pogledaš in predelaš.

Tudi v tem mandatu si bom kot član UO DOSI prizadeval za objavo čim več zanimivih in poučnih prispevkov na družbenih omrežjih. Vabljeni pa so tudi ostali člani, če naletijo na zanimivo vsebino, da mi jo pošljejo, da jo lahko delimo naprej.

Strokovni izlet v Firence

V terminu od 23. do 24. maja 2025, načrtujemo strokovni izlet v Firence. Program izleta, ki bo vključeval ogled primerov dobrih praks v oljčnikih, degustacije in tudi nekaj turističnih ogledov, bomo objavili v februarski izdaji glasila OLJKA. Že sedaj pa na društvu zbiramo informativne prijave, zato vas vabimo, da v kolikor vas strokovni izlet zanima, to sporočite na e-naslov info@dosi.si.

Veseli bomo vaših pobud in predlogov.

EKOLOŠKA KMETIJA BOČAJ

Janko Bočaj

Naša družina nadaljuje tradicijo pridelave oljk naših prednikov, kjer so bile oljke sestavni del kmetijskega gospodarstva. Gojenje oljk je večstoletna hišna tradicija in je nadaljevanje dvatisočletne zgodovine gojenja oljk na območju Bočajev (Truški). Prvi zapisi naše kmetije segajo v leto 1620. Oljkarstvu sem se začel posvečati v 80. letih prejšnjega stoletja, ko sem posadil prve oljke. Pozeba leta 1985 mi je sprva nekoliko zavrla navdušenje, kasneje pa sem začel nove dosaditve različnih sort k že obstoječim sortam Črnice, Komune, Rošulje in Buge.

Sčasoma smo povečali obseg do današnjih 2,5 ha, na katerih gojimo prek 30 različnih sort oljk. Med slednjimi prevladujejo *Istrska Belica, Maurino, Leccino, Frantoio* in *Buga*.

Oljčniki ležijo nad sotočjem reke Dragonje na nadmorski višini med 250 in 370 m, vsled tega imamo zelo nizek prag škodljivcev, predvsem oljčne muhe. Prav to nam je omogočilo, da smo se leta 2003 vključili v certificirano ekološko pridelavo, štiri leta kasneje pa še v evropsko shemo kakovosti ZOP – zaščiteno označbo porekla EDOOSI.

Leta 2006 smo postavili novo klet za olje, jo opremili z novimi sodi pod atmosfero dušika ter kontrolirano temperaturo kleti in uvedli postopek filtracije olja.

Pri svojem delu z oljkami stremimo k temu, da bi naredili vrhunsko olje. Kot nosilec kmetije se veliko izobražujem, potujem v države, ki so znane pridelovalke olja, kot so Italija, Francija, Grčija, Španija in Portugalska. Danes je na voljo veliko novih spoznanj o sodobnih tehnologijah vzgoje oljk in pridelave olja in trudimo se biti na tekočem z vsemi novostmi. Z znanjem, pravilnim pristopom in dobrimi naravnimi danostmi lahko dosegamo ta cilj, saj je del oljkarstva v naših koreninah in tradiciji, del pa v prilagajanju novim izzivom in novim spoznanjem.

V oljčnikih dosledno skrbimo za biotsko raznovrstnost. V ta namen imamo po terasah posajeno sivko, mirto, smilj, kapre in ostale medonosne rastline.

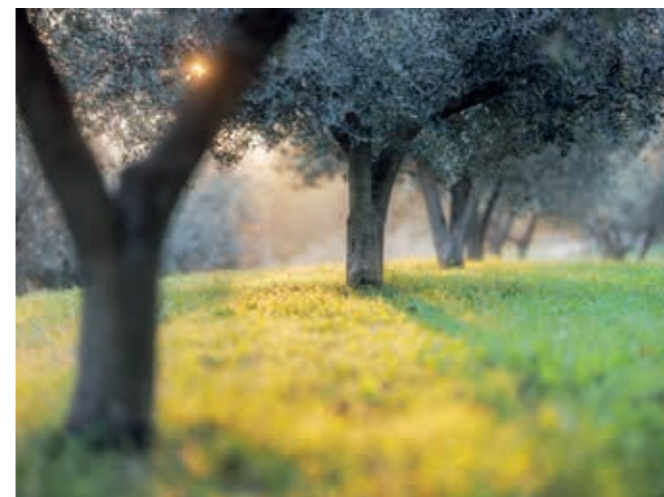

Foto: J. Ivančič

V zadnjem obdobju se aktivno posvečamo predvsem agrotehničnim ukrepom za zmanjšanje vplivov klimatskih sprememb, predvsem poletnih suš in visokih temperatur.

Pri trženju oljčnega olja je pomemben tudi sam izgled, embalaža in etiketa. Naša steklenica je posebej izbrana, etiketa pa prenaša sporočilo, da je tradicija pridelave olja v našem kraju prisotna že od rimskih časov, zato ni naključje, da je na njej upodobljena tudi oljna amfora, katere ostanke sem našel pri pripravi oljčnikov.

Sodelovanje na ocenjevanjih je pravzaprav način preverjanja, ali s svojim pristopom delamo prave korake in ali ohranjamo visoko kakovost tudi skozi čas in v različnih letih, tako dobrih kot manj dobrih. V vseh teh letih smo sodelovali pri ocenjevanjih oljčnega olja ter prejeli številna domača in mednarodna priznanja. Na festivalu Zlata oljčna vejica smo bili kar devetkratni šampioni v različnih kategorijah, zadnjih šest let pa sodelujemo tudi na natečaju za županovo olje MO Koper, kjer se ponašamo z dvema šampionskima nazivoma in enim nazivom vice šampiona. Vrsto let zapored se že uvrščamo tudi v vodnik Flos Olei. V letu 2024 smo bili med drugim razglašeni za zmagovalce v kategoriji *Ekstra deviška oljčna olja iz ekološke pridelave in s certifikatom ZOP*, najbolj smo pa ponosni na uvrstitve v TOP 20 najboljših olj Flos Olei 2024, kjer smo za ta naziv bili izbrani med 900 prispelimi olji iz več kot 50 držav sveta.

Foto: J. Ienaša

Foto: J. Ivančič

KAJ LAHKO VPLIVA NA PREDČASNO ODPADANJE PLODOV? ALI LAHKO TO PREPREČIMO?

Teja Hladnik, Viljanka Vesel - Oddelek za kmetijsko svetovanje, Kmetijsko gozdarski Zavod Nova Gorica, Poskusni center za oljkarstvo

Oljka se je kljub trdoživosti pokazala kot vrsta občutljiva na podnebne spremembe, predvsem z vidika cvetenja, oploditve, tvorbe plodov in dozorevanja. V izziv pa sta nam še sama prehrana oljke in njeno varstvo.

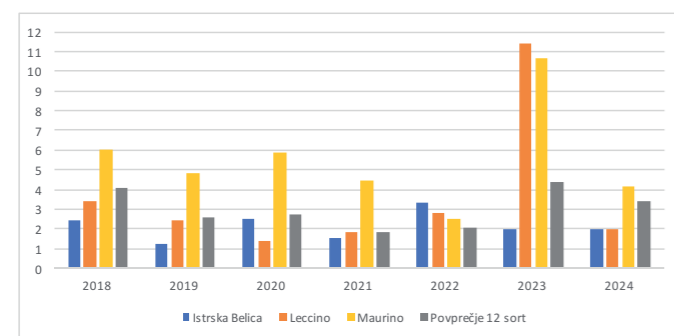
Oljka je razvila različne mehanizme za prilagajanje sredozemskemu podnebnju, ki vključujejo učinkovito sposobnost nadzora transpiracije listov (debela povrhnjica, visoka gostota listnih tkiv, plasti dlačic, posebnosti pri listnih režah) ter regulacije odpiranja listnih rež, osmotske regulacije in sposobnost pridobivanja vode iz tal z nizkimi vodnimi potenciali. Vendar energija potrebna za obrambne mehanizme ogroža rast in pridelek oljk.

Obdobje med oploditvijo in začetkom prvega trdenja koščic je zelo občutljiva faza, zato moramo že pred tem in tekom tega obdobja izvesti vse ukrepe za podporo rastlinam in na ta način preprečiti prezgodnje odpadanje plodov.

Naravno uravnavanje rodnosti

Intenzivnost cvetenja močno vpliva na odstotek oploditve. Ko je cvetenje razmeroma slabo, se oploditev zviša in lahko doseže 6-7 %, ob intenzivnem cvetenju pa se bo odstotek oplojenih cvetov znižal.

V okviru Poskusnega centra že vrsto let ocenjujemo intenzivnost cvetenja in oploditev izbranih sort ('Arbequina', 'Buga', 'Drobnica', 'Istrska Belica', 'Itrana', 'Leccino', 'Leccio de Corno', 'Leccione', 'Mata', 'Maurino', 'Štorta'), ki se med leti zelo spreminjata. Za oljko je značilna slaba oploditev, tako da se običajno do ploda razvije samo 1 do 4 %, kar ob primerni intenzivnosti cvetenja zadostuje za dobro rodnost. Poleg tega pa so izrazite razlike pri oploditvi tudi med sortami. Za sorto 'Maurino' je značilna zelo dobra, medtem ko je pri sorti 'Štorta' običajno zelo nizka oploditev. V letih med 2018 in 2024 je bila najslabša povprečna oploditev dvanajstih opazovanih sort v letu 2021, najboljša pa v letih 2018 in 2023. Kljub dobri oploditvi v prejšnjem letu, so bili pridelki podpovprečni.

Slika 1: Odstotek oploditve izbranih sort in povprečje 12 opazovanih sort od leta 2018 do 2024.

V začetnem obdobju razvoja plodov oljka sama uravnava rodnost oziroma količino plodov s »fiziološkim trebljenjem« ali »zelenim odpadanjem plodov«, ki je odvisno od prisotnosti hranil in vodnih virov. Običajno oljke, ki so manjše ali bolj oddaljene od začetka veje, prej odpadejo.

Pomembno je da ločimo, ali rastlina naravno odvrže plodove ali pa k temu prispevajo drugi zunanji povzročitelji, kot so lahko škodljivci oljk (oljni molj, marmorirana smrdljivka...) ali glivične bolezni, ali pa okoljski vzroki kot je suša, visoke temperature, slabša prehranjenost oljke... Fiziološko odpadanje običajno prepoznamo, ker na tleh najdemo oljke, ki so zelo majhne, oslabele in slabše razvite. Fiziološko odpadanje plodičev, ki se običajno začne junija po oploditvi, se nadaljuje do začetka utrjevanja koščice, približno do zadnje dekade julija. Agronomski posegi, kot sta gnojenje in namakanje, če je potrebno, pomagajo omejiti ta pojav odpadanja, saj omogočajo, da rastline ostanejo v dobri kondiciji.

Odpadanje plodov zaradi bolezni in škodljivcev

Ko mine faza trdenja koščic in oljke še vedno odpadajo, ne gre za naravni pojav trebljenja, temveč lahko pride do škode zaradi delovanja škodljivcev oljk. Oljke, ki so odpadle zaradi oljnega molja, so zelene in imajo luknjico blizu peclja. Druga žuželka, ki bi lahko povzročila odpadanje majhnih oljk, je marmorirana smrdljivka (stenica), ki za svojo dejavnost prehranjevanja uporablja bodalo, s katerim lahko poškoduje seme. Posledica je lahko odpadanje plodov. Škodo zaradi oljnega molja ali stenic lahko zmanjšamo z uporabo primernih insekticidov.

Odpadanje plodov lahko nastane zaradi različnih patogenih gliv, ki so lahko oljkova siva pegavost, oljkova gobavost ali pavje oko.

Pri oljkovi gobavosti tkiva prizadetih plodov tako zakrknajo, da so plodovi na prvi pogled videti dehidrirani, nato pa počrni. Osnova ploda (pri peclju) ostane zelena in napeta, tako da se ustvari pas, ki omejuje vdrti in nekrotični predel v vrhnjem delu ploda.

Vsekakor pa vedno veljajo tudi agrotehnična priporočila: za omejitev razvoja in širjenja patogenih gliv je potrebno dosledno izvajanje varstva, primerna rez in uravnoteženo gnojenje.

Odpadanje plodov zaradi zunanjih dejavnikov – abiotičnega stresa

Odpadanje plodov lahko pripišemo tudi abiotičnemu stresu. Vedno je dobro načrtovati vnaprej in preprečiti, da bi bila rastlina izpostavljena dolgim sušnim obdobjem. Med veljavne alternative zagotovo sodijo talko in kaolin, katere glavna naloga je odbijati sončne žarke, zniževati temperaturo rastline, modulirati čezmerno transpiracijo in toplotne obremenitve. Fizična ovira, ki jo tvori tako sredstvo, bo imela poleg zgoraj navedenih koristi pomembno vlogo pri obvladovanju oljne muhe, saj bo delovalo kot odvrtilni dejavnik pri odlaganju jajčec.

Za izboljšanje odpornosti na stresne razmere so na razpolago tudi številna sredstva, ki vsebujejo aminokisliline, antioksidante, izvlečke zelišč, rastlinske hormone, izvlečke iz morskih alg... Proizvajalci teh sredstev navajajo njihove načine delovanja glede na sredstvo.

V zadnjih letih je odpadanje plodov zaradi vročine in suše vse pogostejše tudi zato, ker večina oljčnikov ni namakanih. Poškodbe so opazne že na rastlini, ko se majhni plodiči začnejo sušiti od konice, nato pa počrni in odpadejo. Poleg tega drevesa ne uspejo sintetizirati dovolj asimilatov za naslednje leto in iniciacija cvetenja, ki poteka v poletnih mesecih, je slabša, kar se v prihodnjem letu odraža v slabši letini. Simptomi se še poslabšajo zaradi zbitosti tal, pomanjkanja hranil, slabe strukture tal ali omejenega prostora za rast korenin.

Slika 2: Posledice suše pri sorti 'Maurino'. Foto: V. Vesel)

Kako izboljšati kondicijo dreves?

Najpomembnejši in najbolj učinkoviti ukrepi se izvajajo že pri pripravi novega oljčnika. Priporočila se globoko obdelava tal (1 - 1,2 m), založno gnojenje s fosforjem in kalijem ter povečanje humusa z organskim gnojenjem in podorinami ter izbira ustrezne sorte in podlage. Z globoko obdelavo tal pred sajenjem povečamo kapaciteto tal za vodo in koreninam omogočimo, da se nemoteno razvijajo in prodirajo v globlje plasti tal, kjer je več vode. Organska snov pa med drugim izboljša sposobnost zadrževanja vode peščenih tal in poveča zračnost v težkih glinenih tleh. V nadaljnjih letih izvajamo uravnoteženo rez, skrbimo za redno gnojenje in dobro zdravstveno stanje dreves.

Ob vse pogostejših in izrazitejših sušah se tudi v oljčnikih priporočila namakanje. Namakanje je smiselno predvsem v mladih oljčnikih in na legah, ki so bolj izpostavljene suši (manj padavin, večje izhlapevanje iz tal in rastline). Z namakanjem hitreje dosežemo končni rodni volumen, skrajšamo mladostno obdobje in povečamo pridelek. Največja težava pri namakanju oljčnika je zagotavljanje vodnega vira. Veliko oljčnikov se poslužuje kmetijskega vodovodnega priključka. Cene vode so nekoliko višje, vendar lahko z varčnim (deficitarnim) namakanjem dosežemo konstanten in večji pridelek.

Učinkovita praksa za dobro kondicijo dreves je tudi foliarno gnojenje, ki vključuje nanos osnovnih hranil neposredno na listje. Predvsem mikroelementi, kot so bor, cink in baker, so ključni za pravilen razvoj rastlin in kakovost plodov. Ti elementi so vključeni v številne fiziološke procese, vključno s sintezo beljakovin, fotosintezo ter odpornostjo na bolezni in okoljski stres. V oljčnikih se je povečala tudi uporaba biostimulatorjev (alge, aminokisliline), ki krepijo odpornost rastlin, izboljšujejo sprejem in izkoristek hranil ter povečujejo toleranco na abiotični stres. Vsekakor pa je smiselno gnojila in biostimulatorje uporabiti v manj vročih urah dneva, najbolje

zgodaj zjutraj ali zvečer.

Foliarno gnojenje in spremljanje prehranskega stanja oljk kot možnost izboljšanja kondicije dreves

Ker se zavedamo pomembnosti prehrane oljke, smo v Poskusnem centru za oljkarstvo, KGZS – Zavod GO, v letu 2023 pričeli s poskusom foliarnega gnojenja. Poskus je zastavljen v oljčniku v Strunjanu na sorti 'Istrska Belica' in 'Leccino' s štirimi obravnavami in tremi ponovitvami, znotraj katere so po tri drevesa. V prvem obravnavanju smo uporabili tekoče organsko gnojilo, ki vsebuje kalij in dušik, aminokisliline, rastlinske hormone, antioksidante in izvlečke zelišč (A), v drugem kalijevo gnojilo (K), v tretjem vse iz prvih dveh obravnavanj (V) četrto obravnavanje pa je bila kontrola (0).

Eden od parametrov spremljanja je bila oploditev. Pred cvetenjem smo izbrali primerne poganjke, jih označili, prešteli socvetja in cvetove, kasneje pa preverili število plodov. Vsakemu drevesu v obravnavanju smo stehali pridelek. Pri tehtanju pridelka so bile velike razlike v pridelku na posamezno drevo, ki so bolj izstopale pri sorti 'Leccino'. Mediana odstotka oploditve je bila pri vseh obravnavanjih višja pri sorti 'Leccino'.

V naključnem vzorcu približno 2 kg plodov (na vsaj treh drevesih) namenjenih spremljanju zrelosti, smo vzorčili 100 plodov, na katerih smo preverili izhodne luknje, ki so nastale zaradi poškodb oljne muhe, saj lahko take poškodbe vplivajo na kakovost olja, ki jo spremljamo. Naključno izbranih 50 plodov smo prerezali in ugotavljali poškodovanost semena zaradi abiotičnih dejavnikov in oljnega molja. V juliju in oktobru smo opravili tudi foliarne analize.

Med obravnavami v prvem letu poskusa nismo zaznali statističnih razlik. Razlike so se pokazale med sorto 'Istrska Belica' in 'Leccino' pri oploditvi, masi ploda, vsebnosti kalija in kalcija. Na podlagi enoletnega spremljanja je vsekakor nemogoče sklepati o delovanju nekega sredstva, zato poskus še nadaljujemo.

Poleg foliarnih analiz v okviru poskusa že več let spremljamo prehranjenost v oljčnikih, kar nam lahko pomaga pri odločanju o primernem talnem in foliarnem gnojenju, s katerim vplivamo na boljšo kondicijo dreves. Foliarne analize izvajamo na 40 vzorcih sorte 'Istrska Belica'.

Rezultati analiz listov v letih 2020-2023 so pokazali, da je bilo pomanjkanje dušika prisotno pri 40,9 % oljčnikih, pomanjkanje fosforja pri 11,7 %, kalija v 6,6 % oljčnikih, pomanjkanje bora pa je bilo prisotno v 86,9 % oljčnikov. Ugotovili smo, da je v 65 % oljčnikov globalna prehrana (vsota vsebnosti dušika – N, fosforja – P in kalija – K v listih) dobra, vendar je slabo fiziološko ravnovesje (idealno razmerje med dušikom, fosforjem in kalijem v listih je N – 60%, P – 10%, K – 30%) zaradi nizkih vrednosti dušika in fosforja v primerjavi s kalijem.

Odpadanje plodov lahko v določeni meri preprečimo z dobro pripravo mladih oljčnikov, s spremljanjem oljčnikov in pravočasnim ukrepanjem.

Poskusi se izvajajo v okviru Javne službe v oljkarstvu.

PRED VRATI JE OBIRANJE OLJK

Viljanka Vesel, Teja Hladni - Kmetijsko gozdarski Zavod Nova Gorica, Poskusni center za oljkarstvo, Oddelek za kmetijsko svetovanje

Bliža se čas obiranja oljk in zato se moramo na to dobro pripraviti, da si olajšamo delo. Obiranje je opravilo, ki pomembno vpliva na kakovost pridelka in pridelok, na stroške pridelave in rodnost v naslednjem letu. Cilj pridelovalcev je čim višja vsebnost olja, olje visoke kakovosti, čim nižji stroški obiranja in čim manj poškodovano drevo, kar omogoča dobro rodnost tudi v naslednjih letih.

Dozorevanje plodov vključuje več sočasnih procesov, pri katerih se v plodovih tvori olje skupaj s spremembami vsebnosti različnih nemaščobnih spojin, kar vpliva na kakovost in značilnost olja. Ob dozorevanju prihaja do nižanja trdote plodov, sprememb v barvi in v vsebnosti sladkorjev, maščobnih kislin in drugih sestavin, ki dajejo olju okus. Najintenzivnejša tvorba olja je običajno 60 do 120 dni od polnega cvetenja (od konca julija do konca septembra), zato razmere v tem obdobju pomembno vplivajo na razvoj plodov in akumulacijo olja. V nadaljevanju je sinteza olja upočasnjena. Dozorevanje se v jesenskem času upočasnjuje zaradi znižanja temperature in krajšanja dneva. Teža plodov med dozorevanjem narašča do neke točke, v poznejšem času pa začne zaradi izhlapevanja vode iz plodov upadati. Zavedati se moramo, da v plodovih ves čas dozorevanja potekajo procesi. Pri obranih plodovih biokemični procesi še hitreje stečejo. Plod se začne hitreje mehčati in izgublja vodo, vakuole se razbijejo in prihaja do procesov fermentacije. S fermentacijo pa se lahko razvijejo neprijeten okus in vonj. Torej je zelo pomembno, da so oljke predelane takoj, ko so obrane.

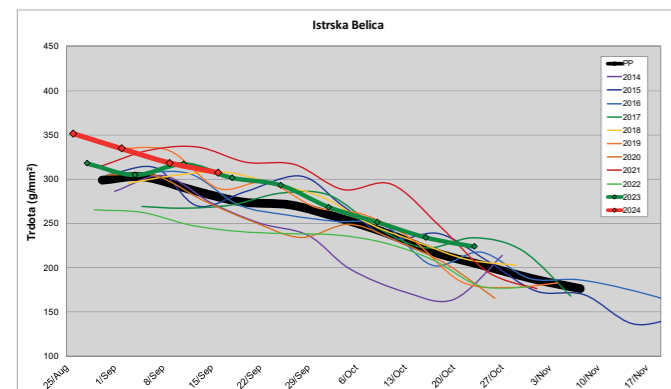
Pomembno je, da smo v obdobju dozorevanja redno prisotni v svojih oljčnikih. Poskrbimo za pravočasno varstvo oljk,

upoštevamo karenci uporabljenih fitofarmaceutskih sredstev in spremljamo dozorevanje.

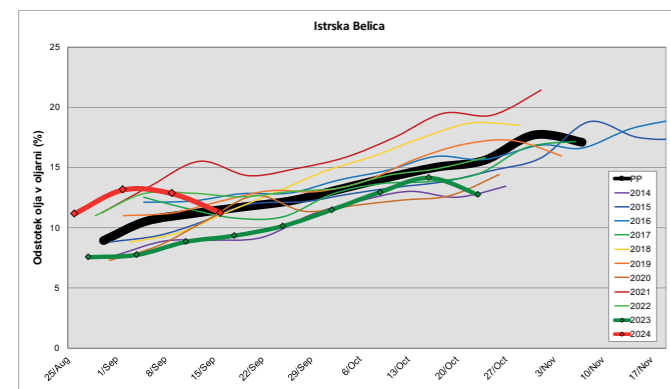
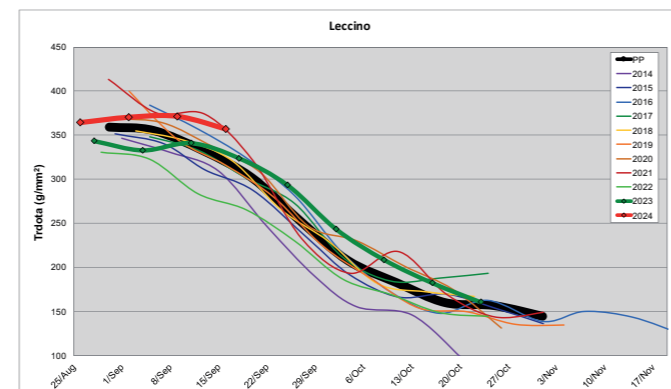
Za določitev primerne časa obiranja si lahko pomagamo s spremljanjem dozorevanja Poskusnega centra za oljkarstvo (PCO) v okviru Javne službe v oljkarstvu, kjer spremljanje poteka že od leta 2002 dalje.

V Poskusnem centru konec avgusta začnemo z vzorčenjem plodov na različnih lokacijah vedno na istih drevesih. Plodove tedensko vzorčimo, določimo težo 100 plodov, indeks zrelosti glede na obarvanost povrhnjice in mesa (od 0 do 7), trdoto plodov, vsebnost olja pridobljenega v laboratorijski oljarni ter vsebnost vode in olja v laboratoriju (občasno za dve lokaciji). Trdoto plodov določamo s penetrometrom s tri milimetrsko konico (rezultati v g/mm²). Zaradi velike prisotnosti oljčne muhe v letu 2014 smo v opazovanje vključili tudi spremljanje poškodb z oljčno muho (izhodne luknje v 100 naključno izbranih plodovih), od leta 2016 pa spremljamo tudi prisotnost oljčnega molja in poškodbe semena pri 50 plodovih ter število presušenih plodov zaradi suše. V letu 2020 smo začeli spremljati tudi bolj vidne poškodbe zaradi marmorirane smrdljivke. Ti podatki niso objavljeni, saj služijo za splošno spremljanje letine.

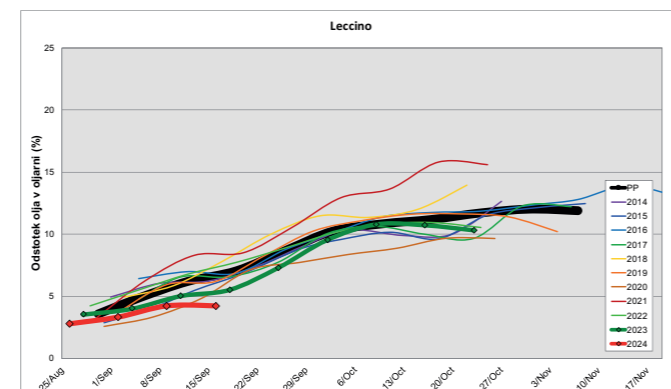
Z rezultati tedensko seznanjamo zainteresirane oljkarje (**lahko posredujejo svoj E-mail na: viljanka.vesel@go.kgzs.si**), hkrati pa jih objavljamo na spletni strani KGZS – Zavod GO (Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica) - <http://www.kmetijskizavod-ng.si/>.

Slika 1: Primerjava trdote plodov pri dveh sortah v času dozorevanja – povprečje vseh lokacij (2014 – 2024).

Slika 2: Primerjava odstotka olja v oljarni pri dveh sortah v času dozorevanja – povprečje vseh lokacij (2014 – 2024).

Kaj nam lahko povedo podatki, ki jih spremljamo?

Spremljanje sprememb v teži plodov: V času dozorevanja načeloma teža plodov narašča, vendar je tesno povezana tudi s sušnimi razmerami oziroma padavinami. V sušnih razmerah lahko pride do znižanja teže plodov na račun pomanjkanja vode v plodovih tudi do te mere, da postanejo presušeni in zgrbančeni, ob intenzivnih padavinah pa lahko teža plodov skokovito naraste. V kolikor so plodovi enakomerno preskrbljeni z vodo, teža plodov ob padavinah ne naraste veliko, medtem pa lahko pri presušeni plodovih močno naraste. V letošnjem letu so bili vzorčeni plodovi v začetku septembra na posameznih lokacijah in sortah presušeni. Oljevitost je bila na račun nižje vsebnosti vode izjemno visoka za začetno obdobje vzorčenja, ob prvih padavinah pa je oljevitost padla.

Tudi **indeks zrelosti**, ki ga določamo na podlagi barvanja plodov, nam lahko služi kot pomoč za določanje časa obiranja. Na splošno velja kot najprimernejši indeks zrelosti, ko doseže vrednost med 3 in 4, kar pomeni, da je večina povrhnjice plodov temno obarvana ali že v celoti črna. Seveda pa to ne more veljati za vse sorte enako, saj vemo, da se že naša sorta 'Istrska Belica' zelo pozno začneja barvati in jo moramo obrati preden se obarva. V resnici bi morali določiti primeren indeks zrelosti za vsako sorto posebej, za nekatere sorte pa nam indeks zrelosti ne more služiti kot indikator zrelosti in določitev časa obiranja. Poleg tega je barvanje plodov načeloma res vezano na dozorevanje, vendar lahko pride do barvanja tudi v posebnih razmerah, ko plodovi še niso dovolj zreli, saj tvorbo antocianov, ki so odgovorni za barvanje povrhnjice lahko povzročijo ali pospešijo zunanji dejavniki, kot je intenzivno sončno sevanje ali visoka temperaturna nihanja.

Za določanje časa obiranja lahko uporabimo tudi **merjenje trdote plodov**. Ta z dozorevanjem načeloma pada, vendar pa lahko po močnih padavinah tudi naraste. Prav tako so lahko trši tudi preveč presušeni plodovi, kar se je izkazalo tudi v letošnjem letu. Tako kot pri razlikah v teži plodov, smo tudi pri trdoti plodov ugotovili podobno. Na nekaterih lokacijah so bili presušeni, na drugih pa napeti plodovi, ki so ob padavinah drugače reagirali tako glede teže in trdote plodov kot tudi oljevitosti.

Oljevitost v laboratorijski oljarni nam približa dejansko stanje – koliko olja bi lahko pridobili, če bi peljali v oljarno. Vsi vemo, da je to del olja, ki ga lahko pridobimo samo z mehaničnimi postopki in brez ogrevanja mase (maksimalno 27°C), del ga izgubimo s tropinami in vegetacijsko vodo. Ker oljevitost izražamo v odstotkih glede na težo pripeljanih plodov, se moramo zavedati, da je v presušeni plodovih seveda odstotek olja višji kot pri plodovih, ki smo jih obrali takoj po dežju, v pridelku olja na drevo pa ni nobene razlike. Odstotek olja lahko spremljamo tudi z različnimi laboratorijskimi metodami (Soxhlet, NIR), vendar nam ta podatek pove celotno količino olja, ki pa ga v oljarni nikoli ne moremo dobiti.

Spremljanje poškodovanosti plodov z oljčno muho lahko pomembno vpliva na čas obiranja. V kolikor je poškodovanost velika, je za doseganje primerne pridelke (odpadanje plodov) in kakovosti nujno predčasno obiranje. Plodovi s poškodovanimi semeni zaradi oljčnega molja in abiotičnih dejavnikov lahko prav tako predčasno odpadejo. V letih in legah, kjer je takih poškodb veliko, je smiselno plodove prej obrati.

Na podlagi dolgoletnih rezultatov, ki jih primerjamo z dogajanjem (obarvanost, oljevitost, trdota plodov, odpadanje...) v lastnem nasadu, lažje sklepamo o primerne času začetka obiranja.

Kljub podatkom, ki jih lahko spremljate preko spleta ali pa preko svojega E-maila, je najbolje, da se sami naučite spremljati dozorevanje oljk v svojem nasadu, kajti med nasadi so velike razlike, ki so odvisne od naloženosti, osončenosti in drugih okoljskih dejavnikov ter agrotehnike (gojitvena oblika in rez, gnojenje, namakanje...). Informacije PCO so samo pripomoček za določanje okvirnega časa obiranja na tem območju. Na odločitev glede časa obiranja mora pomembno vplivati tudi velikost nasada, predvsem pa v kolikem času bomo sposobni plodove obrati. Seveda pa ne smemo zanemariti možnost daljšega deževnega obdobja, zaradi česar lahko obiranje predolgo traja in tako lahko zamudimo optimalen čas za doseganje dobre kakovosti oljčnega olja. Vsekakor pa ne smemo pozabiti, da se je potrebno dobro organizirati in se v naprej dogovoriti z oljarjem, saj je za doseganje kakovosti zelo pomembno, da plodove sproti predelujemo.

Nekaj osnovnih korakov pri pripravi na obiranje:

1. **Ocenimo pridelok in spremljamo dozorevanje.**
2. **Pokličemo v oljarno** in se zmenimo za datum (šele nato pričnemo z obiranjem). Če ni prostega termina, pokličemo drugam.
3. **Dogovorimo se z delovno silo** in naredimo plan dela (niso vsi za mreže, različne grabljice za različno močne delavce,...).
4. Preverimo, da so **mreže čiste in brez lukenj**. Mreže morajo biti tesno tkane, da onemogočajo stik ploda s tlemi.
5. Pripravimo **čiste perforirane zaboje**, ki jih v vročih dneh napolnimo do polovice in hranimo v senci, da ni pregrevanja oljk. Izogibamo se uporabi vreč.
6. Oljke **obiramo v suhem**.
7. Oljke peljemo v **predelavo vsak dan** sproti.
8. Za **prevzem olja** v oljarni **pripravimo čisto posodo**, najbolje iz nerjavečega jekla, ki je preprosta za čiščenje.

Naj bo naše vodilo:

»DANES POBIRAM, DANES PREDELAM«

Slika 3: Sorta 'Istrska Belica'. Foto: V. Vesel

Poskusi se izvajajo v okviru Javne službe v oljkarstvu.

VARSTVO OLJČNIKOV PRED, MED IN PO OBIRANJU

Matjaž Jančar, Sara Hobljaj, Jana Žveplan, Marko Devetak - Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica, Oddelek za varstvo rastlin

Hitro se približuje čas obiranja oljk. Rez in obiranje oljka sta najobsežnejši in časovno najbolj zamudni opravili v oljčniku. V primerjavi z rezjo imamo za obiranje na razpolago manj optimalnega časa. Dolžina dneva se hitro krajša (1. november -10 ur in 7 minut). Jutranje rose in neugodne vremenske razmere lahko obiranje zamakneta v pozno jesensko obdobje, lahko pa zmanjšajo tudi količino in kakovost pridelka. Zelo pereč problem v zadnjih letih predstavlja zagotovitev delovne sile za obiranje. To je najlažje zagotoviti ob vikendih, vreme pa lahko celoten proces še dodatno oteži in zavleče.

Dozorevanje oljk in vsebnost olja sta genetsko pogojena, vendar na to vplivajo tudi okoljski dejavniki (padavine, temperatura, vlaga, tla ...) in agrotehnika (rez, gnojenje, namakanje, varstvo pred boleznimi in škodljivci, način obiranja ...).

Obiranje je opravilo, ki pomembno vpliva na kakovost in pridelok, na stroške pridelave in rodnost v naslednjih letih.

V zadnjih letih opažamo čedalje več problemov s pojavi bolezenskih znakov v času med obiranjem in tudi po obiranju oljk. Iz nekdanjega klasičnega ročnega obiranja v balige smo postopoma prešli na ročno pobiranje z grabljicami v mreže. V zadnjih letih se večina obiranja opravi s pomočjo mehanskih pripomočkov. V Sloveniji zaradi majhnosti in razdrobljenosti oljčnikov uporabljamo predvsem različne tipe električnih in pnevmatskih grabljic, medtem ko se kombajni jahači (vinogradniški) in tresalniki uporabljajo v posameznih oljčnikih.

Moda zadnjih let je, da se vse več oljkarjev odloča za zgodnejše obiranje oljk. Vzroki so doseganje "boljše" kakovosti olja – večja vsebnost antioksidantov, fenolov itd. Pozitiven razlog za zgodnejše obiranje bi lahko bil daljši dan, ugodnejše vremenske razmere ali nujnost predčasnega obiranja zaradi močnega napada oljčne muhe – (primer leto 2023).

Običajno so se oljke na območju Slovenske Istre obirale od začetka novembra ('Leccino') ali od sredine novembra ('Istrska Belica') dalje. Zadnja leta se z obiranjem pričinja že v zadnji dekad septembra, kar pomeni, da oljke še niso dozorele in so s peclji še zelo močno povezane z vejicami.

Preverjali smo, če so spremenjene vremenske razmere v zadnjih letih (globalno segrevanje) vplivale na morebitno zgodnejše dozorevanje oljk. Obdelali smo podatke o indeksu dozorelosti in oljevitosti pri sorti Leccino od leta 2003 do 2020 (Vir: Poskusni center za oljkarstvo pri KGZS – Zavod GO). Obdelava omenjenih podatkov je pokazala, da se čas dozorevanja oljk v zadnjih osemnajstih letih ni bistveno spremenil, opaženo je celo nekoliko kasnejše dozorevanje. Kratkoročne učinke globalnega segrevanja v zadnjih letih lahko tako na podlagi podatkov izločimo.

Zgodnejše obiranje s tolčenjem (strojnimi grabljicami) lahko vpliva na zmanjšanje pridelka v naslednjih letih zaradi uničenja mladih poganjkov. Nedooreli plodovi imajo veliko močnejšo povezavo z matično rastlino in potrebna je večja sila za pretrganje peclja. Pri obiranju tako na vejicah in vejah nastajajo številne mikro in makro poškodbe, ki predstavljajo veliko

tveganje za vstop škodljivih organizmov in posledično velike zdravstvene težave v naslednjih letih. Omeniti velja, da v zadnjih letih v oljčnikih opažamo čedalje več poškodb lesa. V letu 2021 so bile na vzorcu propadajoče oljke iz Seče potrjene okužbe z lesno glivo *Phaeoacremonium scolyti*. To je prva identifikacija omenjene glive v naših oljčnikih.

Strogo se je potrebno izogibati obiranju v vlažnem in deževnem vremenu, saj takšne razmere predstavljajo idealne pogoje za pojav in razvoj boleznih oljk. V praksi se temu težko izognemo saj se v času obiranja oljk dolžina dneva krajša, kar posledično pomeni tudi močnejše jutranje in zgodnejše popoldanske rose. Pri uporabi mehanskih grabljic opažamo velike razlike v načinu delovanja in stopnji poškodb, ki jih te povzročajo v krošnjah. Zelo pomemben dejavnik je tudi sama izurjenost obiralca. Neuki obiralci lahko povzročijo ogromno škodo v oljčnikih.

Poleg boleznih lesa se v poškodovane vejice lahko naselijo tudi bakterije povzročiteljice oljkovega raka (*Pseudomonas savastanoi*) in nenazadnje tudi šiškesti oljkov kapar (*Pollinia pollini*). V zadnjih letih v posameznih oljčnikih opažamo vedno večjo okuženost z oljkovim rakom, kar bi lahko povezali tudi s poškodbami povzročenimi pri obiranju oljk.

Ukrepi varstva pred, med in po obiranju oljk:

Pomembno je načelo: bolje preprečiti kot zdraviti.

- oljčnike v času vegetacije z agrotehničnimi in ukrepi varstva ohranjamo v optimalni kondiciji
- konec avgusta ali začetek septembra preventivno opravimo škropljenje proti boleznim z bakrovimi pripravki
- z obiranjem ne pričnemo prezgodaj – obiramo v času optimalne tehnološke zrelosti plodov
- obiranje izvajamo v suhem vremenu
- uporabljamo kakovostne obiralne pripomočke in z njimi ravnamo zelo previdno in skrbno (čim manj povzročenih poškodb)
- v primeru izvajanja obiranja v okuženem oljčniku razkužujemo obiralne pripomočke – obvezno ob prehodu v zdrav oljčnik
- po obiranju izvedemo preventivno razkuževalno škropljenje z bakrovimi pripravki - pri zelo poznem obiranju v zimskem času zaradi fitotoksičnosti bakra ob nizkih temperaturah in povečani vlažnosti odsvetujemo uporabo bakrovih pripravkov

Slika 1: Olgov rak (*Pseudomonas savastanoi*) (Foto: M. Jančar).

INTENZIVEN POJAV PAVJEGA OČESA POVEZAN S POMLADANSKIMI PADAVINAMI

Matjaž Jančar, Sara Hobljaj, Jana Žveplan, Marko Devetak - Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica, Oddelek za varstvo rastlin

Najpomembnejša bolezen oljk pavje oko povzroča gliva *Venturia oleagina*. Gliva se po večini razvije na zgornjih straneh listov, kjer se pojavijo okrogle pege s premerom do deset milimetrov. Te so lahko od rjavozelene do sivkasto obarvane, se postopoma razširijo in se obdajo z rumenkastim obročem. Sredina razvite pege je rumenkasta, zunanji obroč pa ostane siv. Ob močnem napadu boleznih listi odpadejo. Navadno je najbolj prizadet spodnji del krošnje. Ob hudi okužbi lahko odpadajo celo plodiči. Močne okužbe v oljčniku povzročijo oslabele dreves v naslednjih letih in tudi manjšo rodnost oljčnika. Na bolezen je posebno občutljiva naša najpomembnejša in najbolj zastopana sorta 'Istrska Belica'. Bolezen se prenaša s konidiji (nespolni trosi glive), ki kalijo v vodi oziroma pri popolni nasičenosti zraka z vlagjo. Optimalna temperatura za kalitev nespolnih trosov je 16–21 °C. Po končani kalitvi se pri temperaturah 16–24 °C (optimalno 20 °C) razvije apresorij. To je organ, ki omogoča glivi, da se oprime površine rastline, kar pomeni tudi začetek okužbe. Ugodne vremenske razmere za pojav boleznih se pri nas tako pojavljajo v spomladanskem in kasneje v jesenskem obdobju. Najbolj so izpostavljeni oljčniki na nižjih in manj prevetrenih legah.

Slika 1: Odpadanje listov zaradi pavjega očesa (Foto: M. Jančar).

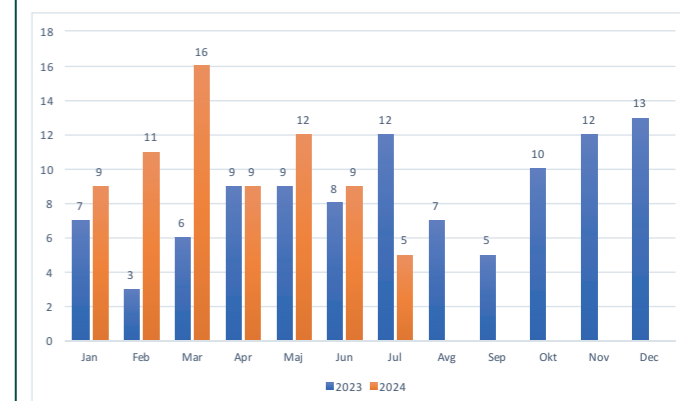

Slika 2: Bolezenska znamenja na listih (Foto: M. Jančar).

Ugodne vremenske razmere z nadpovprečno količino padavin v drugi polovici leta 2023 so bile glavni vzrok za močnejši pojav glivične boleznih oljk. Najugodnejše vremenske razmere za pojav glivičnih boleznih so se po obilnejših padavinah in primernih temperaturah pojavile jeseni in sicer od druge polovice oktobra in se nadaljevale vse do meseca junija 2024. Na močnejši pojav boleznih v jesensko zimskem obdobju je nedvomno vplivala mila zima z visokimi temperaturami in stalno visoko

prisotnostjo vlage.

Skupno je v obdobju 1. 10. 2023 do 30. 6. 2024 v Portorožu padlo 871 l padavin. Na spodnjem grafu je prikazano število dni s padavinami po mesecih v letih 2023 in 2024, kar kaže na dolgotrajnejšo omočenost listov v omenjenem obdobju in posledično izpolnjene pogoje za pojav boleznih. V spomladanskem obdobju smo v močnejše okuženih oljčnikih na sorti 'Istrska Belica' opazili intenzivnejše odpadanje okuženih listov.

Slika 3: Št. dni s padavinami v letih 2023 in 2024 - Letališče Portorož (vir: ARSO)

Pojav pavjega očesa se lahko omeji že z izbiro primerne lokacije oljčnika in z rezjo, s čimer se zmanjša vlažnost ter izboljša osvetljenost krošnje. Bolezen se zatira z uporabo registriranih fitofarmaceutskih sredstev. Proti boleznih smo v letošnjem letu na spletni strani Kmetijsko gozdarskega zavoda Nova Gorica in Portalu prognostičnih obvestil MKGP izdali štiri prognostična obvestila glede zatiranja glivične boleznih.

Od leta 2022 poteka poskus varstva oljčnikov pred pavjim očesom. Glavni namen poskusa je bila ugotovitev učinkovitosti razpoložljivih fungicidov. Posebno nas je zanimala učinkovitost novo registriranih bioloških pripravkov na osnovi antagonistične bakterije *Bacillus amyloliquifaciens*. V oljčniku nad Ankaranom med seboj primerjamo tri različne programe varstva oljk. Poleg integriranega programa smo preizkušali učinkovitost zatiranja pavjega očesa s sredstvi na osnovi mikroorganizmov (*Bacillus amyloliquifaciens*) in kombinacije škropljenj s pripravki na osnovi bakra in mikroorganizmov. V 2022 zaradi sušnih razmer ni bilo ugodnih pogojev za okužbo s pavjim očesom. Te so bile izredno ugodne leta 2023. Glede na pridobljene rezultate lahko sklepamo, da sredstva na osnovi mikroorganizmov delujejo proti pavjemu očesu, vendar ne moremo trditi, da je učinkovitost dovolj visoka in ekonomsko upravičena.

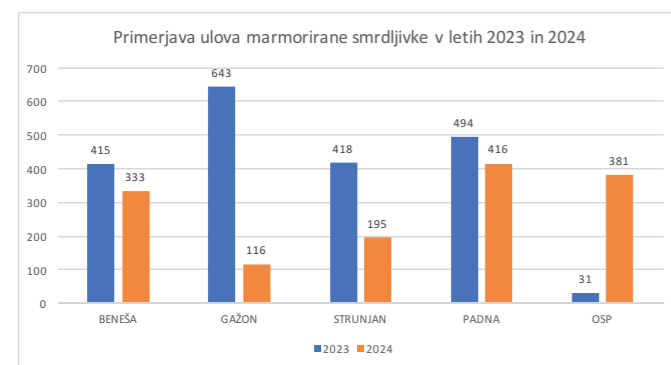
S poskusom zatiranja pavjega očesa smo v oljčniku na Beneši nadaljevali tudi v letošnjem letu. Končni rezultati bodo sicer znani konec leta in objavljeni v prispevku na naslednjem Posvetu iz varstva rastlin z mednarodno udeležbo, ki ga organizira Društvo za varstvo rastlin Slovenije. Preliminarni rezultati kažejo, da je proti boleznih vsekakor potrebno ukrepati in da so rezultati varstva boljši pri uporabi fitofarmaceutskih sredstev registriranih za integrirano varstvo oljčnikov kot pri bioloških pripravkih z manjšim tveganjem dovoljenih tudi pri ekološki pridelavi oljk.

POJAV MARMORIRANE SMRDLJIVKE (*Halyomorpha halys*) V OLJČNIKIH SLOVENSKE ISTRE IN ŠKODA NA PRIDELKU

Marko Devetak, Julija Cocetta Dariž, Sara Hobljaj, Matjaž Jančar, Mojca Rot, Jana Žveplan - Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica; Oddelek za varstvo rastlin

Podobno kot v prejšnjih sezonah tudi v letošnjem letu s pomočjo feromonskih vab v oljčnikih na Gažonu, Beneši, Padni, v Strunjanu in Ospu spremljamo pojav marmorirane smrdljivke (*Halyomorpha halys*). Za spremljanje stenice uporabljamo že uveljavljene viseče piramidalne pasti proizvajalca Rescue z agregacijskimi feromoni blagovne znamke Trécé, ki so že bile opisane v prejšnji izdaji Oljke - glasila Društva oljkarjev Slovenske Istre.

Na omenjenih lokacijah s pomočjo pasti ugotavljamo, da je ulov v obdobju od aprila do septembra v primerjavi z istim obdobjem v lanskem letu nekoliko manjši. Izstopa le oljčni nasad v Ospu, kjer je ulov stenice večji kot v letu 2023. V spodnjem grafu je predstavljena vsota ulovov po lokacijah za obe sezoni (obdobje april – september).

Slika 1: Vsota ulova marmorirane smrdljivke (odrasle stenice in ličinke skupaj) na različnih lokacijah v obdobju od aprila do septembra za leta 2023 in 2024.

Poleg sistematičnega spremljanja s feromonskimi pastmi smrdljivko opazamo tudi pri naključnih vizualnih pregledih oljčnikov. Ugotavljamo namreč, da je stenica v velikih populacijah zastopana v oljčnikih, ki so v neposredni bližini sadovnjakov ali vrtov, kjer uspevajo njene priljubljene gostiteljske rastline. Marmorirana smrdljivka je odličen letalec, ki se lahko prehranjuje na različnih gostiteljih. Njena sposobnost hitrega prilagajanja pri izbiri gostitelja in možnost daljših preletov lahko privedeta do večjega pojava stenice v kratkem časovnem obdobju, kar lahko privede do nastanka velike škode v oljčnikih. Smrdljivka je najbolj nevarna v obdobju po zaključenem cvetenju oljk do faze trdenja koščice (v letošnjem letu je fenofaza BBCH75 nastopila v začetku julija). Če pride v tem obdobju do večjega naleta stenice v oljčnike, lahko le-te z vbadanjem in sesanjem na plodovih povzročijo sušenje in prezgodnje odpadanje oljk.

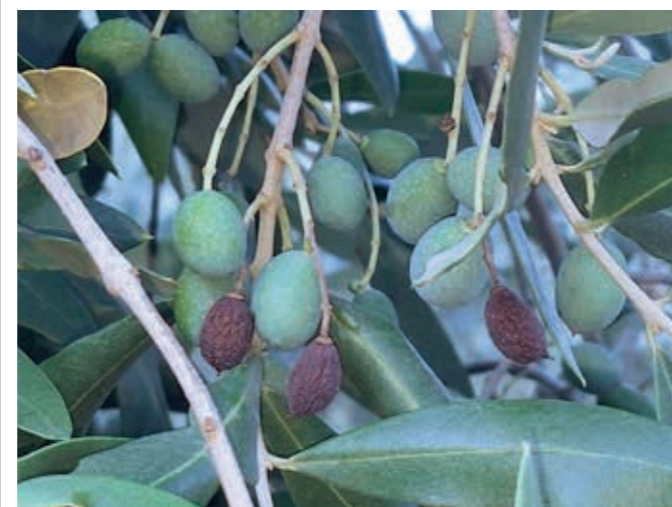
Ugotavljamo tudi, da so bolj ogroženi oljčniki v bližini stanovanjskih zgradb, kjer stenice množično prezimijo. V pomladanskih mesecih odrasle stenice zapustijo prezimovališča in se podajo v iskanje hrane. S ciljem, da bi v začetku sezone čim bolj zmanjšali populacijo marmorirane smrdljivke, v pomladanskem času svetujemo uporabo pasti za množičen ulov odraslih stenice. Pasti lahko izdelamo sami. Za ta namen uporabimo večjo odprto posodo (npr. boks paleto), ki jo napolnimo

z mešanico milnice ali olja, v katerem bodo stenice utonile. Na zgornji del lovilne posode namestimo črno lepljivo folijo ter feromonski dispenzor, ki privablja stenice in izboljša učinek pasti. Past za množični ulov stenice uporabljamo zgodaj spomladi, ko stenice zapuščajo prezimovališča; takrat jih postavimo v bližino stanovanjskih zgradb, garaž, strojnih lop... Njihova uporaba je smiselna tudi v jeseni, ko opazimo, da se stenice združujejo in odpravljajo prezimovat. Takrat jih postavimo na rob oljčnikov.

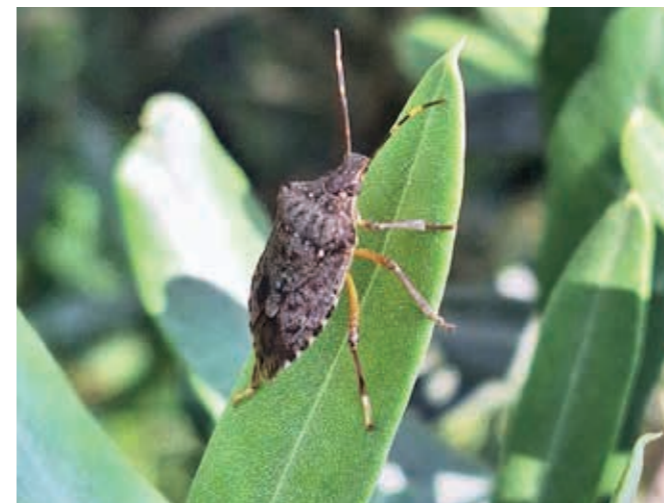

Slika 2: Primer pasti za množičen ulov marmorirane smrdljivke (Foto: M. Devetak).

Poleg lege oljčnika, bližine drugih gostiteljskih rastlin in velikosti populacije stenice v oljčniku, je končna škoda na pridelku oljk odvisna tudi od sortimenta. Ugotavljamo, da so sorte oljke različno dovzetne za poškodbe od stenice. V nasadih, kjer se istočasno goji več sort, ugotavljamo, da nastaja večja škoda zaradi marmorirane smrdljivke na toskanskih sortah. Po številu najdenih stenice in poškodovanosti plodov v večletnih opazovanjih izstopa predvsem sorta 'Leccino'.

Slika 3: Sušenje oljk zaradi vboda stenice (Foto: M. Devetak).

Slika 4: Odrasla stenica na listu oljke (Foto: M. Devetak).

Naravi najbolj prijazen način zatiranja stenice je biotično varstvo s parazitskimi osicami. Za ta namen se v Sloveniji že uporablja vrsta *Anastatus bifasciatus*. Populacije tega naravnega sovražnika marmorirane smrdljivke in drugih stenice že od lanskega leta opazamo tudi v sadovnjakih in oljčnikih v Slovenski

Istri. V obdobju, ko naravni sovražniki še niso dovolj aktivni, si pri obvladovanju marmorirane smrdljivke pomagamo tudi z metodami kemičnega varstva.

Trenutno sta za uporabo na oljkah registrirana pripravka Mospilan 20 SG (acetamiprid) in Asset Five (piretrin). Prvi je registriran tudi za zatiranje oljčne muhe in se ga lahko uporabi le enkrat na sezono. Pripravek na osnovi naravnega piretrina Asset five, s katerim lahko škropimo trikrat letno, je dovoljen tudi v ekološki pridelavi oljk. Odvračalno delovanje na stenice imajo tudi sredstva na osnovi kaolina, ki se jih lahko uporabljajo tudi proti oljčni muhi, saj omejujejo možnost odlaganja jajčec.

Glede na to, da se je marmorirana smrdljivka uspešno prilagodila na okoljske in podnebne razmere Slovenske Istre ter da njene populacije na tem območju naraščajo, ji bo potrebno v prihodnje posvečati dodatno pozornost. Oljke so njen priljubljeni gostitelj. Za napad marmorirane smrdljivke so najbolj dovzetne v času od zaključka cvetenja do trdenja koščice, torej od začetka junija do druge polovice julija. V primeru večjega pojava stenice v oljčnikih je takrat smiselno ukrepati z registriranimi sredstvi oz. uporabiti druge metode varstva rastlin, ki so na voljo.

JANA ŽVEPLAN - nova sodelavka v Oddelku za varstvo rastlin, KGZS – Zavod GO

V mesecu juliju 2024 se je Oddelku za varstvo rastlin pri KGZS – Zavod GO, izpostava Koper, pridružila nova strokovna sodelavka Jana Žveplan. Prihaja iz okolice Kopra. Zaključila je univerzitetni študij agronomije na Biotehniški fakulteti v Ljubljani. Izkušnje iz varstva rastlin je nabirala kot odgovorna oseba in svetovalka za prodajo fitofarmaceutskih sredstev ter kot odgovorna oseba za zdravstveno varstvo rastlin v kmetijski proizvodnji – KZ Agraria Koper. Med dosedanjim delom je delovala na področjih zelenjadarstva, vinogradništva, oljkarstva in sadjarstva.

Novo delovno mesto ji je v velik izziv, na katere pa je vedno pripravljena. Z novo pridobljenim znanjem in s pomočjo sodelavk in sodelavcev želi nadgraditi svoje večletne izkušnje in doprinesiti k storitvam Zavoda. Zase pravi, da je vztrajna, optimistična, polna entuziazma in predana svojemu delu, pri katerem vedno išče nove načine za izboljšave in inovacije. Soočanje s težavami vidi kot priložnost za učenje in rast. Vedno je pripravljena pomagati.

Kmetijska proizvodnja je zaradi različnih dejavnikov, kot so ekstremne vremenske razmere in pojav tujerodnih rastlinskih škodljivih organizmov vedno zahtevnejša. Njeno mnenje je, da lahko z izobraževanjem, izmenjavo znanja, povezanostjo in sodelovanjem institucij in pridelovalcev dosežemo boljše rezultate pri varstvu in pridelavi rastlin.

Vsi strokovnjaki, ki so zaposleni na Kmetijsko gozdarskem zavodu Nova Gorica (Oddelek za varstvo rastlin in Oddelek za kmetijsko svetovanje) na izpostavi v Kopru, vam nudijo strokovno pomoč na področju oljkarstva, sadjarstva, vinogradništva in vrtnarstva.

Če potrebujete nasvet, pomoč ali imate vprašanje v zvezi z varstvom rastlin ali tehnologijo pridelave, naše strokovnjake lahko osebno obiščete v pisarnah na Ulici 15. maja 17, 6000 Koper (stavba KZ Agraria Koper) ali nas kontaktirate po e-mailih ali telefonih, ki so objavljeni na spletnih straneh Kmetijsko gozdarskega zavoda <https://www.kmetijskizavod-ng.si/>.

Slika 1: Jana Žveplan (Foto: M. Devetak).

PRVI REZULTATI SPREMLJANJA PRŠIC ŠIŠKARIC NA OLJKAH IN POŠKODBE CVETNIH BRSTOV

Marko Devetak, Julija Cocetta Dariž, Sara Hoblaj, Matjaž Jančar, Mojca Rot, Jana Žveplan - Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica; Oddelek za varstvo rastlin

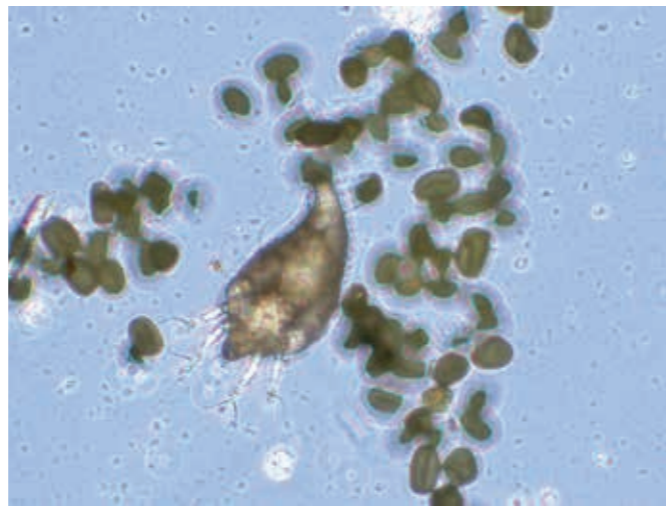
V letih 2022 in 2023 smo na poganjkih oljk iz Slovenske Istre, Vipavske doline in goriškega Krasa potrdili prisotnost pršic šiškaric. Gre za vrste, ki v našem okolju do nedavnega niso povzročale gospodarske škode in so bile zaradi tega uvrščene med manj pomembne škodljivce. Pršice šiškarice na oljkah so sicer bolj značilne za južno Evropo; iz severnih območij pridelave oljk kamor se uvršča tudi Slovenija o gospodarski škodi ne poročajo.

Po opravljenih podrobnejših morfoloških analizah je bila določena vrsta *Aculus olearius* Castagnoli. Gre za škodljivi organizem, ki je bil predhodno že opisan v Italiji in Španiji ter še v nekaterih drugih državah. Za poškodbe so najbolj dovzetna mlajša rastlinska tkiva in organi. Za vrsto je še značilno, da je številčnost populacije povezana s fenofazo gostiteljske rastline, torej populacija se povečuje od brstenja oljk do razvoja plodov. Ugotovitve tujih virov smo potrdili tudi z lastnimi opazovanji. V domačih oljčnikih so bile večje populacije pršic zastopane v času brstenja oljk in tik pred cvetenjem. Posledica velikih populacij pršic so bile rumenenje in rjavenje cvetnih pecljev in cvetnih brstov. Na najbolj napadenih poganjkih so se cvetni brsti popolnoma posušili in še pred cvetenjem odpadli.

Slika 1: Rumenenje in sušenje cvetnih brstov (Foto: M. Devetak).

Da bi ugotovili razsežnost pojava, smo v letošnjem letu opravili sistematično spremljanje populacij pršic šiškaric na celotnem območju zahodne Slovenije. V času od konca aprila do začetka junija smo opravljali vizualne preglede oljčnikov in vzorčili simptomatične cvetne brste oljk, ki so kazali znake rumenenja oz. sušenja. Vzorčili smo različne sorte oljk, ki se pridelujejo po smernicah ekološke in integrirane pridelave. Simptomatične cvetne brste smo nato pregledali s pomočjo stereomikroskopa. Zastopanost pršic šiškaric smo ugotovili v vseh vzorcih oljk, ki so kazale simptome napadenosti. Številčnost populacije pršic pa se je razlikovala med posameznimi lokacijami, sortami oljk in načinom pridelave in oskrbe oljčnika. Ugotovili smo tudi, da se napadenost oljk s pršicami šiškaricami v oljčnikih razprojeja neenakomerno.

Slika 2: Pršica šiškarica (Foto: M. Devetak).

Za omejitev škode na pridelku pridelovalcem priporočamo, da v času pred cvetenjem, ko se številčnost populacije pršic v oljčnikih največja, opravijo škropljenje s sredstvi na osnovi žvepla. V letošnjem letu sta bila za zatiranje pršic šiškaric registrirana pripravka Pepelin WG in Thiovit Jet. Pepelin WG se uporablja v odmerku 2 - 4 kg/ha. Z njim lahko škropimo največ šestkrat v sezoni od razvojne faze, ko poganjki dosežejo 10% končne velikosti, do faze začetka obarvanja plodov (BBCH 31- 81). Pršice šiškarice na oljkah lahko zatiramo tudi s sredstvom Thiovit Jet v 0,2 do 0,5 % koncentraciji, ob porabi 800 do 1000 l vode na ha (8-10 l vode na 100 m²). Največji dovoljeni odmerek je 4 kg/ha (40 g/100 m²). S sredstvom se lahko na istem zemljišču tretira največ enkrat v eni rastni dobi. Pripravke lahko uporabimo od razvojne faze, ko poganjki dosežejo 10 % končne velikosti, do faze, ko so prvi cvetovi odprti (BBCH 31-60). Oba pripravka lahko uporabijo tudi pridelovalci, ki sledijo smernicam ekološke pridelave oljk. Da omejimo možnost pojava fitotoksičnosti, pripravke na osnovi žvepla uporabimo, ko so temperature zraka med 15 in 25 °C. Sredstev na osnovi žvepla ni priporočljivo uporabljati v ekstremnih vremenskih pogojih (močno sonce in visoke temperature zraka).

Podnebne spremembe s toplimi zimami in vročimi poletji ter spremenjen padavinski režim, ustvarjajo ugodne pogoje za razvoj pršic, kar posledično lahko privede do pojava večje škode na oljkah. Rast populacije fitofagnih pršic dodatno spodbuja tudi pretirana uporaba nekaterih široko delujočih insekticidnih pripravkov na osnovi piretroidov za zatiranje oljčne muhe (*Bactrocera oleae*). Slednji imajo stransko delovanje na koristne organizme, ki omejujejo populacijo pršic. Zaradi navedenega bomo v prihodnjih sezonah nadaljevali s spremljanjem obsega pojava pršic šiškaric na območjih pridelave oljk in še večjo pozornost posvetili ukrepom varstva oljk za zmanjšanje škode, vključno s preizkušanjem različnih škroplilnih programov, s katerimi bo mogoče omejiti rast populacije fitofagnih pršic.

ZASLEDILI SMO

Danilo Markočič

Pred tremi leti je Tommaso Cinquemani v sklopu tematike ekonomije in politike oljkarstva na spletni strani <https://agronotizie.imagelinenetwork.com/agricoltura-economia-politica/2021/04/07/olivicoltura-cinque-idee-per-aumentare-la-redditivita/69939> z naslovom »Olivicoltura, cinque idee per aumentare la redditività« obravnaval stanje na področju oljkarstva v Italiji. Dotaknili se bomo njegovih pogledov in podobnosti z našo realnostjo na področju oljkarstva.

Uvodoma novinar ugotavlja, da je večina kmetijskih gospodarstev ohranila stabilnost predvsem zaradi raznih podpor, vendar podpore niso zadostne za ohranjanje konkurenčnosti oljkarstva, zato predlaga pet pobud za povečanje produktivnosti in zmanjševanje stroškov pridelave v oljčnikih. Dotakne se tudi problematike napada »*Xylella fastidiosa*«, ki je drastično vplivala na oljkarstvo v južni Italiji. Tradicionalni način pridelave vpliva na slabo konkurenčnost italijanske pridelave oljk v primerjavi z ostalimi državami. Opozoril je na slabosti italijanskega oljkarstva, med katerimi so:

- **razdrobljenost oljčnikov:** Povprečna površina kmetijskega gospodarstva z oljčniki znaša 1,8 ha – manjše površine pomenijo manjšo možnost investiranja.
- **stiranje nosilcev kmetije** – na vsakega oljkarja pod 40 let je 11 oljkarjev starejših od 65 let,
- **veliko število »ljubitelskih oljkarjev«** (približno polovica): Ti proizvajajo za lastno porabo ali zelo ozek krog potrošnikov. Ljubitelski oljkarji niso zainteresirani za povečanje proizvodnje in nove tehnološke ukrepe. Običajno je njihov namen bolj rekreativne narave.
- **zelo veliko število oljarn:** V Italiji jih je 4.800, v primerjavo s Španijo, ki ima 1.700 oljarn in ima bistveno višjo proizvodnjo olja.
- **nizka produktivnost nasadov** – zastarela tehnologija, brez namakanja;

Vse naštetu se odraža s slabšo konkurenčnostjo italijanskega oljkarstva v primerjavi z ostalimi svetovnimi pridelovalkami olja. Italijanski oljkarji delajo na robu rentabilnosti, v letih s slabšo letino pa so v rdečih številkah. Za obstoj oljkarstva je nujno povišanje proizvodnje, zmanjšanje stroškov pridelave in možnost doseganja boljše cene na trgu.

Kakšne so možnosti in predlogi za izboljšavo stanja?

Te novinar v članku opredeli:

- **Postavitev namakalnega sistema** z možnostjo fertirigacije (gnojenje preko namakalnega sistema), ki zagotavlja konstanten pridelek,
- V Italiji imajo 42 oljčnih olj z zaščiteno označbo porekla in 6 z zaščiteno geografsko označbo, kar znaša samo 2-3% nacionalne proizvodnje, 7% kmetij (kar predstavlja 18% skupnih površin oljk) pa ima biološko pridelavo. Razlog za tako nizek odstotek oljčnih olj z zaščiteno označbo je vezan na ceno takega olja, saj le redka olja z zaščiteno označbo dosegajo višje cene. Le z dodatno **promocijo in osveščanjem**

potrošnikov o kakovosti zaščiteneh označb in ekološke pridelave se lahko doseže boljši rezultat.

- V Italiji se srečujejo s tradicionalnimi nasadi, kjer je manj kot 250 oljk na hektar, in intenzivnimi nasadi z več kot 250 oljkami na hektar. Nekaj pa je tudi superintenzivnih nasadov s 600-800 drevesi na hektar. Po kalkulacijah so seveda intenzivni nasadi bolj donosni. **Obnovitev nasadov iz tradicionalnih v intenzivne** ali superintenzivne je priložnost, sploh pa ob upoštevanju, da je 61% nasadov starejših od 50 let. Po drugi strani je le 3% oljčnikov, ki so mlajši od 11 let.
- **Odločitev o prodaji oljčnega olja ali plodov** je vedno odprta dilema, ki ima tako dobre kot slabe strani z vidika stroškov in prihodkov.
- **Mehaniziranje delovnih procesov**, saj imajo stroški dela največji vpliv na bilanco kmetijskega gospodarstva. Največji strošek predstavlja rez oljke in obiranje. Za rez oljke v tradicionalnih in intenzivnih oljčnikih ni veliko rešitev, medtem ko je pri superintenzivnih oljčnikih lahko tudi rez mehanizirano. Pri obiranju pa je morda priložnost v modernizaciji in strojnem obiranju.

Ob prebiranju članka smo zasledili veliko podobnosti s stanjem oljkarstva v Sloveniji. Tudi v našem oljkarstvu je slaba starostna struktura in še večja razdrobljenost površin. Za slovensko oljkarstvo (po podatkih MKGP- Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano) so značilna majhna kmetijska gospodarstva (75% kmetijskih gospodarstev ima manj kot 0,3 ha oljčnikov). Po podatkih MKGP je namakanih samo 47 ha oljčnikov. V primerjavi z Italijo pridelamo višji odstotek olja z zaščiteno označbo porekla (10%) in nekoliko nižji z ekološko pridelavo (12,7%). Seveda se ne moremo primerjati s površinami, saj je po podatkih registra kmetijskih gospodarstev iz leta 2023 evidentiranih le 1.630 ha, površina oljčnikov iz evidence rabe kmetijskih zemljišč pa kaže na 2.571 ha oljčnikov.

Ob navedenem nismo imuni na stroške dela pretežno intenzivnih nasadov (usposobljenih pomočnikov ni ali se jih ne dobi), ki bistveno vplivajo na dohodek kmetije. Za večjo konkurenčnost pa so prav tako potrebne investicije v namakalne sisteme, izboljšanje agrotehničnih ukrepov in znanj ter kakovosti, predvsem povečanje pridelave olja z zaščiteno označbo porekla, ekološko pridelavo ali pa izbrano kakovostjo. V vsakem primeru je osveščanje potrošnikov nujno. Zavedati se moramo, da domače vedno ne pomeni vrhunsko in da je za vrhunsko potrebno narediti in vložiti bistveno več, kar dokazujejo prejeti znaki kakovosti, zato je in mora biti tudi vrednost takšnega produkta drugačna.

PRIMER DOBRE PRAKSE PRI VARSTVU PRED OLJČNO MUHO

Danilo Markočič

Zagotovo je oljčna muha škodljivka, ki nam v oljčniku povzroča največ težav. Tu imamo v mislih posledice napada oljčne muhe in s tem izpad pridelka, kakor tudi kakovost oljčnega olja. Za učinkovitost pri zaščiti proti oljčni muhi citiram Oddelek za varstvo rastlin pri KGZS:

»Monitoring škodljive vrste lahko izvajamo z uporabo rumenih lepljivih plošč, feromonskih vab ali kombiniranih vab, ki muho privabijo z barvo, prehransko komponento in spolnim feromonom samice. V nadaljevanju lahko preverite tedenske rezultate ulova oljčne muhe s feromonskimi vabami po različnih lokacijah, katere spremljajo sodelavci Kmetijsko gozdarskega zavoda Nova Gorica. Prag škodljivosti za zatiranje oljčne muhe predstavlja ulov treh muh na feromonsko vabo na teden ali, ko opazimo več kot 3 % plodov s fertilnimi vbodi. Fertilni vbodi predstavljajo prisotnost jajčeca ali žive žerke oljčne muhe.«

Ob tem pa je pomembno, da se tretiranje proti oljčni muhi izvaja sočasno na širšem območju. Najbolje je, da vsak spre-

mlja let oljčne muhe v svojem nasadu, z bližnjimi oljkarji pa se uskladi za istočasno ukrepanje. Sledili smo tem ciljem in pridobili stike praktično vseh, ki imajo na območju od Belvederja do Strunjana oljke (med njimi je kar nekaj »vikendašev«). Pristopili smo k skupnemu nakupu vab za spremljanje leta oljčne muhe, imeli krajšo predstavitev načina spremljanja oljčne muhe, označili lokacije, kjer se let spremlja in tedensko poroča o stanju. Na podlagi tega v sodelovanju z Oddelkom za varstvo rastlin uskladimo predloge ukrepanj. Obvestila s preglednico ulova posredujemo v obliki SMS sporočil na 52 naslovov oljkarjev na območju Belveder – Strunjan.

Tako organizirani smo pri zaščiti proti oljčni muhi zagotovo uspešnejši, saj tretiramo v dogovoru praktično sočasno in rezultati, saj v času, ko nastaja ta prispevek, so odlični. Res je, da nam tudi vreme gre na roko, pa vendar ni zanemarljivo dejstvo, da smo s skupnimi močmi in odgovornostjo nakazali način, da se lahko tudi oljčni muhi dobro zoperstavimo.

Slika 1: Območje opazovanja oljčne muhe z označenimi lokacijami spremljanja.

Mnenja oljkarjev vključenih v spremljanje oljčne muhe

Graciela Božič, Dobrava

Zelo pozitivno je, da smo se oljkarji povezali za spremljanje oljčne muhe. Upajmo, da bo hkratno ukrepanje učinkovito.

Dušan Engelsberger, Ljubljana

Kot lastnik oljčnika s 25 oljkami v Strunjanu vse čestitke organizatorju akcije boja proti oljčni muhi g. Danilu Markočiču. Pridobljene informacije o napadih oljčne muhe so pomagale za pravočasno ukrepanje, kar je bistveno za zdrav oljčnik in posledično za dober pridelek. Po pravočasnem škropljenju sedaj lahko pričakujem polne oljke in zdrave plodove.

Franco Giassi, Strunjan

Anche se la nostra mini azienda agricola si dedica alla produzione e lavorazione dei cachi, possediamo anche un paio di oliveti. Gli ultimi anni pero proprio gli oliveti ci danno del filo da torcere per via della mosca e non avendo o meglio, avendo prodotti per la distruzione di questa sempre meno efficaci al

posto di darsi delle soddisfazioni ci danno delle delusioni (o quasi).

Per questo motivo un gruppo di olivicoltori della zona di Strunjan e anche parte di Isola ci siamo organizzati impostando delle esche negli oliveti per avere il controllo sulla presenza della mosca. Se constatiamo che è presente, immediatamente passiamo al trattamento.

Quest anno data l'alta temperatura la mosca ci ha lasciati un bel tempo in pace. Dopo la pioggia e il ribasso della temperatura si è fatta di nuovo viva negli oliveti ed era proprio questo il momento giusto di agire immediatamente e fare un trattamento tutti. Constatiamo, che solo in questo modo riusciremo con successo combattere questa maledetta mosca. Augurandovi una buona e sana raccolta vi porgo i miei più cordiali saluti.

Egidio Krajcar, Izola

Ta skupina je nastala na območju Belvederja, Dobrave in Strunjana z namenom ozaveščanja vseh nepovezanih in nepouče-

nih oljkarjev na tem območju, ki je izredno dovzetno za oljčno muho.

V zimsko – spomladanskem času je bilo organiziranih nekaj skupnih srečanj in predavanj na temo oljčne muhe ter ostalih pristopov k varstvu oljk. Pri tem gre veliko hvala KGZS, še posebej Sari, Matjažu in še predvsem Viljanki za njihov trud, da so ta srečanja uspela in smo iz sestanka v sestanek imeli vse več zainteresiranih oljkarjev, ki so počasi vse bolj dojemali pomembnost varstva oljke pred muho in ostalimi škodljivci ter boleznimi, ki lahko vplivajo na končni rezultat vezan na kakovost oljčnega olja. S tem se je dalo veliko poudarka tudi na monitoring ulova oljčne muhe z vabami. Člani skupine tedensko poročamo našemu koordinatorju Danilu Markočiču o številu ulovljenih oljčnih muh na vabah, ta pa nam sprti in v realnem času posreduje napotke za potrebno ukrepanje. Rezultati te akcije se bodo seveda videli pri obiranju oljk, ko se bo pokazal celovit, skupen uspeh vseh nas, ki na tej mikrolokaciji skrbimo za naše oljčnike, saj tudi tisti, ki do sedaj niso videli potrebe po varstvu oljk, po lanski zelo slabi letini vidijo smisel izobraževanja z namenom izboljšanja ter očuvanja kvalitete naših oljk in posledično oljčnega olja.

Moje priporočilo je, da se tudi na drugih občutljivih lokacijah oljkarji združujejo v podobne interesne skupine z namenom dviga kvalitete končnega produkta, našega zlatozelenega vira

zdravja. Pri tem pa bomo zmanjšali uničujoč pohod našega sovražnika številka ena, oljčne muhe. Posledično bomo tudi kot regija dosegali skupne kvalitetnejše rezultate in prepoznavnost navzven.

Hvala Danilu ter ostalim omenjenim akterjem za njihov trud pri uspehu tega projekta!

Bojan Zadel, Izola

Pišem kot oljkar, ki ima nasad oljk na Dobravi na Belvederju v Izoli.

Pozimi smo se zbrali oljkarji, ki imamo oljčnike na Belvederju in Strunjanu in se zaradi slabe letine in škode, ki jo povzroča oljčna muha, dogovorili, da se povežemo in s pomočjo vab namешčenih v oljčnikih bolj podrobno sledimo populaciji muhe. Vzorna mesta, ki jih spremlja KGZ Nova Gorica so kot taka dobrodošla kot okvirna informacija o pojavu oljčne muhe in ukrepanja. Kljub vsemu je zelo pomembno spremljanje oljčne muhe v vsakem nasadu, saj je to vezano na mikrolokacijo in na že izvedene ukrepe v nasadu.

Zato se je že sedaj pokazalo, da je naše spremljanje ulova oljčne muhe pokazalo rezultate, saj smo iz začetnih napadov uspešno zmanjšali številčnost populacije oljčne muhe.

Upam le, da nam bo tudi vreme naklonjeno za dobro letino.

REGISTRACIJA ŽIVILSKEGA OBRATA

Aleksander Jevnikar

Ponovno pozivamo proizvajalce oljčnega olja, ki še nimajo registriranega živilskega obrata, da ga registrirajo pri Upravi za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin.

Od 1. januarja 2006 morajo vsi nosilci živilske dejavnosti v državah članicah Evropske unije v skladu z drugim odstavkom 6. člena Uredbe 852/2004/ES o higieni živil obvezno registrirati svoj živilski obrat, v katerem izvajajo katerekoli aktivnosti z živil. Sistem registracije zagotavlja, da organ pristojen za izvajanje uradnega nadzora razpolaga z vsemi potrebnimi podatki o določenem nosilcu živilske dejavnosti. Ti podatki služijo za učinkovito organizacijo in načrtovanje uradnega nadzora.

Postopek registracije obratov na področju živil rastlinskega in živalskega izvora podrobneje opredeljuje Pravilnik o registraciji in odobritvi obratov na področju živil (Ur. list RS, št. 96/2014).

Nosilci živilske dejavnosti morajo zagotoviti registracijo živilskega obrata v primerih, da opravljajo katerokoli od naslednjih dejavnosti:

- primarno proizvodnjo živil ali rejo živali namenjenih za proizvodnjo živil,
- izvajanje postopkov povezanih s primarno proizvodnjo,
- predelavo, izdelavo, pripravo, obdelavo, pakiranje, skladiščenje,
- uvoz,
- posredništvo,
- veleprodajo,
- maloprodajo (prodaja živil v prodajalni na drobno, na tržnici, na premični stojnici, internetno, po pošti, potujoča

prodajalna, prodajni avtomat, gostinski obrati: restavracije, gostilne, okrepčevalnice, slaščičarne, kavarne, začasni gostinski obrati, turistične kmetije, priprava in dostava jedi (catering), institucionalni obrati prehrane: v bolnišnicah, šolah, vrtcih, zavodih, in domovih, vključno s prehrano pri organiziranem varstvu otrok, obrati za prehrano na delu ipd.),

- prevoz živil

Nosilci živilske dejavnosti morajo zagotoviti, da so v živilskem obratu registrirane vse dejavnosti, ki se v tem obratu izvajajo.

Nosilec živilske dejavnosti je vsaka fizična oseba, samostojni podjetnik posameznik ali pravna oseba, ki izvaja katerokoli obliko živilske dejavnosti.

Neizpolnjevanje zahteve o registraciji nosilca živilske dejavnosti v 7. točki 19. člena Uredbe o izvajanju delov določenih uredb Skupnosti glede živil, higijene živil in uradnega nadzora nad živilmi (Uradni list RS, 72/10) je opredeljeno kot prekršek, za katerega je za posameznika predpisana globa od 100 do 500 eurov.

Registrirate se tako, da izpolnjen obrazec za registracijo pošljete na naslov krajevno pristojnega območnega urada UVHVVR ali po elektronski pošti:

- UVHVVR OU Koper, Piranska ulica 2, 6000 Koper; **ou-koper.uvhvvr@gov.si**
- UVHVVR OU Nova Gorica, Tolminskih puntarjev 4, 5000 Nova Gorica; **ou-novagorica.uvhvvr@gov.si**.

KAJ PRINAŠAJO NOVI PROSTORI IN INOVATIVNI PROJEKTI INŠTITUTA ZA OLJKARSTVO?

Maja Podgornik, Milena Bučar Miklavčič, Erika Bešter, Saša Volk, Katja Fičur, Gašper Kozlovič, Jakob Fantinič, Rok Babič, Michelle Umer, Kaja Križman, Patricia Kompara, Mateja Grego - Inštitut za oljkarstvo, Znanstveno-raziskovalno središče Koper

V letu praznovanja 1500. obletnice mesta Koper in 30 let obstoja Znanstveno-raziskovalnega središča Koper s ponosom zremo tudi na dosežke Inštituta za oljkarstvo in njegovega laboratorija. S predanostjo in željo po odkrivanju novega ter raziskovanju neznanega smo sodelavci Inštituta za oljkarstvo skupaj s pridelovalci oljk pomembno prispevali k razvoju in prepoznavnosti slovenskega oljkarstva.

Prostori

Razvojno-raziskovalni projekti današnjega jedra raziskovalcev ZRS Koper na področju oljkarstva so se pričeli izvajati že leta 1992 s pomočjo razvojno in raziskovalno usmerjenih oljkarjev in oljarjev ter laboratorijsko in kadrovske infrastrukturo zasebnega Inštituta za ekologijo, oljčno olje in kontrolo-LABS d.o.o.

ZRS Koper si je že od vsega začetka močno prizadeval, da bi z različnimi EU in nacionalnimi projekti pridobil lastno infrastrukturo. Idejo o zasnovi centra za potrebe Inštituta za oljkarstvo in sredozemsko kmetijstvo so že leta 1997 podprle vse obalne občine, Ministrstvo za znanost in tehnologijo, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

Slika 1: Center mediteranskih kultur na Plavjah.

Projekti

Že od začetka svojega delovanja se naše znanstveno-raziskovalno delo večinoma financira z uspešnim pridobivanjem sredstev na nacionalnih, mednarodnih in tržnih razpisih, v okviru katerih smo uspešno zaključili več kot 60 projektov. Poleg tematik predelave oljk in kakovosti, pristnosti ter varnosti oljčnega olja in živalskih izdelkov iz oljk, se na IZO od leta 2005 posvečamo tudi raziskovanju in preučevanju inovativnih agronomskih tehnologij v pridelavi oljk. Uspešni projekti in pridobljene izkušnje na področju varstva rastlin (oljčne muhe), krožnega gospodarstva, vključno s ponovno uporabo oljčnih tropin, ter prilagajanja klimatskim spremembam preko strategij namakanja, so nam omogočili trdne temelje za nadaljnji razvoj omenjenih raziskovalnih področij. Znanje in izkušnje so predstavljale zagon in osnovo za prijavo novih projektov in širitev našega raziskovalnega dela. Danes tako poleg vseh nalog, ki nam jih nalagajo različna ministrstva (npr. strokovne naloge v okviru Javne službe v oljkarstvu) v okviru nacionalnih, mednarodnih in tržnih projektov izvaja-

ter Društvo oljkarjev slovenske Istre. Prvotni načrti pridobitve lastnih prostorov v Vili Panajotopolo v Bertokih se niso izvedli, prostori v Centru Mediteranskih kultur pa so leta 2017 postali v izključni lasti Univerze na Primorskem.

V letu 2024 se je z izjemno podporo Mestne občine Koper in Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in inovacije pristopilo k vzpostavitvi sodobnega oljkarskega oz. mediteranskega kmetijstva centra na Plavjah, ki bo služil za ustvarjanje potrebnega znanja za prehod v zeleno, digitalno in podnebno nevtralnoljkarstvo ter postavil IZO ob bok najuglednejšim evropskim institucijam, kar nam bo še naprej omogočalo aktivno sodelovanje z Mednarodnim svetom za oljke (IOC) in evropskimi meroslovnimi laboratoriji - Euramet. Vsekakor si bomo na inštitutu prizadevali, da bo center na Plavjah postal osrednje mesto za raziskave, razvoj, izobraževanje in prenos znanja na področju oljkarstva in sredozemskega kmetijstva v Sloveniji.

mo tudi raziskave na različnih področjih:

- **Trajnostno varstvo tal, izboljšanje pridelovalnega potenciala ter razvoj novih produktov iz oljčnih tropin:** Vlada je v mesecu januarju 2022 sprejela Uredbo o uporabi oljčnih tropin in rastlinske vode za gnojenje (Uradni list RS št.10/22), ki dovoljuje uporabo slednjih kot gnojilo v povprečju največ 7 dni od njihovega nastanka. V želji, da bi sonaravno uporabili celotno količino tropin in rastlinske vode v okviru projekta »Ohranjanje in izboljšanje proizvodnega potenciala tal za trajnostno pridelavo« (CRP V4-2216-GO-TO-S-OIL) preučujemo optimalni način za izboljšanje pridelovalnega potenciala tal z uporabo oljčnih tropin kot organskega gnojila. V okviru projekta BioTech2Agri (Interreg VI-A Italija-Slovenija 2021-2027) pa bomo povezali slovenske oljkarje z biotehnološkimi podjetji iz Slovenije in Italije ter skupaj ustvarili inovativne izdelke iz oljčnih tropin (naravna gnojila, prehranski dodatki). Z namenom razvoja inovativnih izdelkov iz oljčnih tropin smo pristopili tudi k projektu »Preoblikovanje odpadne hrane v trajnostne izboljševalce tal za boljše zdravje tal in

izboljšane prehranskih sisteme« (WASTE 4 SOIL; HORIZON-MISS-2022-SOIL-01-02 101112708). Projekt se izvaja v okviru Misije za tla, ki je ena od petih Misij programa Obzorja Evropa in s katero si EU prizadeva izboljšati zdravje tal po vsej Evropi do leta 2030. V letošnjem letu smo se pridružili tudi k slovenskemu konzorciju, ki ima nalogo posodobiti pedološke podatke o kmetijskih tleh v novi Pedološki karti Slovenije 2024–2026.

- **Pametno kmetijstvo:** Za zgodnje zaznavanje stresa oljk smo pristopili k projektu AIR Farming »Visokotehnološka strojna-informacijska rešitev za upravljanje s kmetijskimi površinami iz zraka« v okviru katerega s pomočjo različnih senzorjev iz zraka spremljamo stanje oljčnih nasadov oziroma posameznih dreves. Po vzoru modela napovedovanja škodljivih organizmov v vinogradništvu bomo razvijali model za napovedovanje oljčne muhe v okviru projekta »Podpora digitalizaciji v vinogradništvu za obvladovanje škodljivih organizmov na čezmejnem območju Italija – Slovenija« (AI GRAPE; Interreg VI-A Italija-Slovenija 2021-2027) na podlagi dolgoletnih serij podatkov za oljčno muho in meteoroloških podatkov.
- **Namakanje** z raziskovalnim projektom CRP V4-2406 z naslovom »Primerjava tehnologij in strategij namakanja in fertigracije na izbranih kulturah«.
- **Ohranjanje lokalnih sort oljk** severnega Jadrana v tradicionalnih nasadih. Tradicionalni nasadi so manj konkurenčni v primerjavi z intenzivnimi nasadi, kjer gojijo bolj donosne sorte, vendar pa je olje lokalnih sort oljk zaradi edinstvene arome, okusa in avtentičnosti čedalje bolj cenjeno v mediteranski kulinariki. Nasad lokalnih sort oljk 'Istrska Belica', 'Štorta', 'Buga', 'Črnica', 'Drobnica' in 'Mata' na lokaciji Marežige, ki je bil vzpostavljen v okviru Javne službe iz oljkarstva, smo spomladi 2024 za nadaljnje preučevanje nadgradili z zasaditvijo različnih genotipov lokalnih sort oljk v okviru projekta »Promocija zelene in modre infrastrukture za nov okoljski razvoj« (POSEIDONE; Interreg VI-A Italija-Slovenija 2021-2027).
- **Kakovost in pristnost oljčnega olja:** Laboratorij Inštituta za oljkarstvo (LAB IZO) je z dolgoletnimi uspešnim delom dokazal, da kljub številnim oviram in težavam, ki jih je moral premagati v preteklih letih, izpolnjuje vse zahteve in zmore izvajati tudi najzahtevnejše aktivnosti na področju analitike oljčnega olja. Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (UVHVVR) je prepoznala njegovo kakovost in željo po sodelovanju pri nadzoru oljčnega olja, zato je ministrstvo MKGP, imenovalo LAB-IZO za nacionalni referenčni laboratorij (NLR) za obdobje 2024-2032. Delovanje NRL obsega visoko strokovno in svetovalno dejavnost. NRL na različne načine skrbijo, da se za uradni nadzor uporablja le najnovejše metode, ustrezne reagentne in opremo. Poleg tega zagotavljajo strokovno in znanstveno pomoč UVHVVR za izvajanje večletnih nacionalnih načrtov nadzora in drugih usklajenih programov uradnega nadzora. Laboratorij nudi podporo certifikacijskim organom (Kon-cert in Bureau Veritas) ter sodeluje z vsemi društvi na področju oljkarstva (Zveza oljkarskih društev Slovenije, Društvo oljkarjev Slovenske Istre, Štorta, Goriško oljkarsko

društvo in z društvom oljkarjev iz Brd).

Laboratorij Inštituta za oljkarstvo je nudil instrumentalno in kadrovske podpore mednarodnemu projektu OLEUM iz programa H2020. Med najpomembnejšimi cilji projekta OLEUM je bila harmonizacija in nadgradnja obstoječih kemijskih in senzoričnih metod za ugotavljanje potvorb oljčnega olja. Laboratorij je sodeloval pri izboljšanju štirih zelo pomembnih metod: za določanje zdravstvenih trditev, določanje hlapnih komponent oljčnega olja, ki pomagajo pri potrditvi senzoričnih napak ter metodi za odkrivanje potvorb z rafiniranimi olji in drugimi vrstami olj. Od leta 2015 dalje delamo na vključitvi laboratorija v novo EU raziskovalno infrastrukturo METROFOOD-RI. Njen cilj je okrepiti znanstveno odličnost na področju kakovosti hrane in varnosti na področju meroslovja ter oblikovanju trajnostne raziskovalne infrastrukture mednarodnega pomena, ki bo omogočila učinkovito usklajevanje novih metod in pristopov na evropski ravni in posledično v mednarodnem prostoru. Na mednarodni ravni trenutno poteka pripravljalna faza s ciljem vzpostavitve METROFOOD ERIC v letu 2025.

Laboratorij je vključen v slovenski konzorcij METROFOOD-SI, ki ga sestavlja 7 partnerjev (Inštitut Jožef Stefan, Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano, UL Biotehniška fakulteta, UL Veterinarska fakulteta, Kmetijski inštitut Slovenije, Nacionalni inštitut za biologijo) in v evropsko FOOD-Net meroslovno mrežo. V letu 2024 je bil pridobljen nov meroslovni projekt z naslovom Screen Food, kjer bomo delali na novih analitskih orodjih za določanje onesnaževal v rastlinskih oljih in v embalaži. Izvedba projekta ScreenFood predstavlja ključno pobudo v nenehnih prizadevanjih za izboljšanje varnosti hrane in spodbujanje trajnostnih praks v živilski industriji.

- **Sooblikovanje razvoja sredozemskega kmetijstva:** Na inštitutu se zelo dobro zavedamo, da je za potrebe nadaljnega razvoja slovenskega oljkarstva le to potrebno umestiti v širši kontekst sredozemskega kmetijstva. Za ta namen koordiniramo projekt »Stičišče znanj za zeleno, trajnostno in inovativno sredozemsko kmetijstvo« (MED-STI-K; CRP V4-2381) v sklopu projekta pripravljamo strategijo razvoja in konzorcij institucij znanja za trajnostno sredozemsko kmetijstvo. Strategijo bi želeli oblikovati skupaj z vami, zato vas vabimo na delavnice, ki bodo potekale v času od 1. 10. 2024 – 15. 12. 2024. Hkrati vas vabimo, da se nam pridružite na Festivalu namiznih oljk, ki bo potekal 20. 9. 2024 v Kopru, na dogodku Mlado Oljčno olje, ki bo potekal 29. 11. 2024 v Kopru in na tečaju rezi oljk, ki ga bomo organizirali v sodelovanju z Italijansko šolo rezi oljk »Scuola potatura olivo« pod vodstvom Giorgio Panelli v februarju 2025.

Ob praznovanju našega pomembnega jubileja se v imenu ZRS Koper ter Inštituta za oljkarstvo iskreno zahvaljujemo vsem oljkarjem in strokovnjakom s področja oljkarstva, ki ste zaupali v naše delo ter nas tako moralno kot finančno podpirali. Skozi inovacije in raziskave bomo skupaj z vami še naprej gradili na dosežkih preteklih desetletij ter si prizadevali za svetlejšo prihodnost slovenskega oljkarstva.

Prikazi rezi

Obveščamo vas, da bomo v sodelovanju z DOSI v mesecu februarju 2025 izvedli delavnice s teorijo in prikazi rezi oljke v različnih oljčnikih. Program izobraževanj in vse ostale informacije bodo naknadno objavljene na spletni strani zavoda <https://www.kmetijskizavod-ng.si/> in društva oljkarjev Slovenske Istre <https://www.dosi.si>.

Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica

Foto: T. Hladnik

CAMPAIGNOLA

Baterijsko orodje za lažje delo v vašem oljčniku

HERCULES 6 58 **ICARUS V1 58**

ALICE STAR 58 PLUS

Možnost delovanja z akumulatorjem 12 V, nahrbtno LI-ION baterijo ali generatorjem.

LI-ION 700 **ENERGY 4**

GSM EL TORO **NOVO!!!**

T-REX 160-240 **NOVA 35**

STARK 160 **NOVA 40**

AGROBRŽAN

Cesta borcev 1A Bertoki, 6000 Koper, Slovenija
 W www.agrobrzan.si
 G +386 (0)51 371 200

Nudimo vam svetovanje, prodajo, servis in najem orodja za obiranje oljk

NAJBOLJŠE ZA VAŠ VRT IN DOM

IZDELKI SO NA VOLJO V VSEH BOLJE ZALOŽENIH KMETIJSKIH TRGOVINAH.

AGRARIA KOPER

VSE ZA OLJKARJE

Grablje Zanon, Karbonium EVO AL 200/K, delovna širina: 25-50 cm, št. zob: 8, hitrost: 1050 bpm, teleskop: 170-250 cm, motor: brezkrtačni 500 W 33 V, hitrosti: ena, teža: 2,3 kg, učinkovitost: 80-150 kg/h

849 **DARILO**

Grablje Zanon, Karbonium EVO AL 300/K, delovna širina: 25-50 cm, št. zob: 8, hitrost: 1050 bpm, teleskop: 210-340 cm, motor: brezkrtačni 500 W 33 V, hitrosti: ena, teža: 2,5 kg, učinkovitost: 80-150 kg/h

888 **DARILO**

Grablje Zanon, Karbonium PRO AL 200/KF, delovna širina: 34-54cm, št. zob: 8, hitrost: 1100 bpm, teleskop: 170-250 cm, motor: brezkrtačni 600 W 36 V, hitrosti: dve, teža: 2,2 kg, učinkovitost: 90-160 kg/h

1.149 **DARILO**

Grablje Zanon, Karbonium PRO AL 300/KF, delovna širina: 34-54cm, št. zob: 8, hitrost: 1100 bpm, teleskop: 210-340 cm, motor: brezkrtačni 600 W 36 V, hitrosti: dve, teža: 2,4 kg, učinkovitost: 90-160 kg/h

1.199 **DARILO**

Set za obiranje oljk Zanon Karbonium F PRO AL - 200/KP + Drive 1450.S, delovna širina: 34-54 cm, št. zob: 8, hitrost: 1100 bpm, teleskop: 170-250 cm motor: brezkrtačni 600 W 36 V, hitrosti: dve, teža: 2,1 kg, učinkovitost: 90-160 kg/h, voltaža: 50,4 V, delovanje: 12,7 Ah

1.999

Set za obiranje oljk Zanon Karbonium F PRO AL - 300/KP + Drive 1450.S, delovna širina: 34-54 cm, št. zob: 8, hitrost: 1100 bpm, teleskop: 210-340 cm motor: brezkrtačni 600 W 36 V, hitrosti: dve, teža: 2,3 kg, učinkovitost: 90-160 kg/h, voltaža: 50,4 V, delovanje: 12,7 Ah

2.059

Navijalec mreže, Zanon 250, hidravlični motor, št. navijalnih bobin: 2x

-12%
2.849
 3.290

Čistilec oljk, 12 V, zložljiv, dvojno delovanje: pihanje / vibriranje

-26%
485⁰⁰
 658⁰⁰

SAMO V AGROCENTRU KOPER

ŽELITE NAJETI GRABLJICE?

Možnost ugodnega najema profesionalnih grabljič. Za vse informacije pokličite **051 233 094**.

ROBOTSKA KOSILNICA ROBY-PRO

ROBY-PRO 800, mere: 1080 x 1230 x 670 cm, delovna širina 800 mm, višina rezi 20-150 mm, lebdeča dvojna rezila, maksimalen delavni naklon 45°, bencinski motor 16 HP - 452 CC, elektromotorji za premikanje, hitrost dela 5,5 km/h, širina gosenic 11 x 3, teža 253 kg

7.999

ROBY-PRO 550, mere: 910 x 940 x 62 cm, delovna širina 550 mm, višina rezi 20-180 mm, lebdeča dvojna rezila, maksimalen delavni naklon 45°, bencinski motor 7,5 HP - 224 CC, elektromotorji za premikanje, hitrost dela 3 km/h, širina gosenic 11 x 3, teža 170 kg

5.209

Led luči, upravljanje preko daljince, reguliranje višine, hitrosti in smeri, multi-funkcijski joystick 360°, izklop in vklop motorja.

Agrocenter Koper | Ulica 15. maja 17, Koper, **051 228 139** | **Agrocenter Lucija** | Liminjanska ulica 97, Portorož, **051 492 957**

Akcijske cene veljajo do 5. 10. 2024 oz. do razprodaje zalog.

R A Z P I S

ZA ZBIRANJE VZORCEV ZA OCENJEVANJE OLJČNEGA OLJA ZA »ZLATO OLJČNO VEJICO 2025«

Društvo oljkarjev Slovenske Istre - DOSI, kot organizator tekmovanja za »ZLATO OLJČNO VEJICO 2025« ob podpori občin Piran, Izola, mestne občine Koper in občine Ankaran, vabi oljkarje, da oddajo vzorce oljčnega olja za tekmovanje. Vzorce oljčnega olja in potrdilo o plačilu kotizacije je potrebno dostaviti na sedež **KGZS – Zavod GO, izpostava KSS Koper, Ul. 15. maja 17, 6000 Koper**, kontakt Elizabeta Bonin (+386 5 630 40 62) in Mateja Grdina (+386 5 630 40 63).

**Sprejem vzorcev v terminu
od 25. novembra do 6. decembra 2024, med 8. in 14. uro.**

Razglasitev rezultatov in podelitev priznanj bo v **četrtek, 6. februarja 2025**.

Kotizacija za ocenjevanje znaša **50 EUR** po vzorcu in ga poravnate na TRR DOSI pri banki INTESA SANPAOLO BANK, d.d. (IBAN) **SI56 1010 0003 6155 290**, sklic **00-00-2025**, s pripisom **“Zlata oljčna vejica 2025 – IME in PRIIMEK”**.

Potrdilo o plačilu prinesite skupaj z vzorcem. Organizator ne bo sprejemal gotovinskih plačil in vzorcev oddanih po preteku razpisanega roka!

DOSI bo pridelovalcem za ocenjena olja podelilo sledeča priznanja:

- naziv šampiona Zlata oljčna vejica 2025 in dva vicešampiona,
- 10 najbolje ocenjenih vzorcev ekstra deviškega oljčnega olja »TOP 10«,
- zlata priznanja za ekstra deviška oljčna olja,
- srebrna priznanja za ekstra deviška oljčna olja.
- bronasta priznanja za ekstra deviška oljčna olja,
- za vsak vzorec bo izdano poročilo – aromagram.

Med desetimi najbolje ocenjenimi vzorci deviškega oljčnega olja »**TOP 10**« bo panel, sestavljen iz ocenjevalcev iz Italije, Hrvaške in Slovenije, izbral **šampiona in vicešampiona**.

Izmed vseh prejetih vzorcev Ekstra deviškega oljčnega olja Slovenske Istre – ZOP, bo DOSI podelil še nagrado za **najbolj všečno ekstra deviško olje po izboru predstavnikov turizma in gostincev**.

Občine Piran, Izola in Ankaran, bodo za lokalne pridelovalce prevzele stroške kotizacije za dva vzorca oddanega oljčnega olja na pridelovalca. Za občino Piran in Izola bodo oddani vzorci vključeni v izbor županovega oljčnega olja.